

TÜSİAD

1979 YILININ ORTASINDA DURUM

Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

**1979 YILININ ORTASINDA
DURUM**

İSTANBUL

10 TEMMUZ 1979

(Yayın No:TOSİAD-T/79.10.61)

Cumhuriyet cad. Dörtler Apt. No. 18/2 Elmadağ - İstanbul, Tel. : 46 24 12

Telex No: 22318 TSAD TR

TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği) 1974 yılından buyana Türk ekonomisindeki gelişmeleri devamlı olarak izlemekte ve gelişmelerin yoğunluk ve özelliklerine göre dört aylık veya altı aylık "konjonktür raporları" yayınlamaktadır.

TÜSİAD'a üye sanayicilerin ve iş adamlarının ilgileriyle ve maddi katkılarıyla sürdürülen bu araştırma ve yayın faaliyeti, imkan ölçüsünde geniş bir çevreye duyurulmaktadır.

2.500 Adet basılan çalışmalar öncelikle TÜSİAD üyelerine ve abonelere gönderilmekte, kalan kısım "bedelsiz" olarak ilgi duyanlara dağıtılmaktadır.

Çalışmalar "kaynak gösterilerek" kısmen veya tamamen kullanılabilir, çoğaltılabilir.

Çalışmalardaki rakam ve bilgiler TÜSİAD Araştırma Grubu tarafından genellikle ana kaynaklarından derlenmektedir. Bu rakam ve bilgilerin çoğu "resmen yayınlanmamış ve doğrulanmamış"tır. Fakat resmi yayın ve doğrulama genellikle çok uzun süre aldığından, resmi ve doğrulanmış bilgilerle ekonomiyi izlemek ancak bir yıl gecikme ile mümkün olabilmektedir.

TÜSİAD Araştırma Grubu, bu çalışmada yer alan bilgilerin en doğru bilgiler olması için gereken çabayı göstermiştir. Fakat değerlemelerde bunların "kesin" bilgiler olmadığı dikkate alınmalıdır.

TÜSİAD araştırma ve yayınları Genel Kurulca tesbit olunan esaslar doğrultusunda Yönetim Kurulunca sürdürülmektedir.

Bu çalışma, T.Güngör Uras'ın yönetiminde, Erdoğan Çevik (Boğaziçi Üniversitesi), Oya Enç (Siyasal Bilgiler Fakültesi) ve Şeref Özgencil (İktisat Fakültesi)'nden kurulu TÜSİAD Araştırma Grubunca yapılmıştır.

Değerlendirmelerde Prof.Dr.Demir Demirgil katkıda bulunmuş, çalışma yayına Leyla Dinçmen tarafından hazırlanmıştır.

10 Temmuz 1979

1979 YILININ ORTASINDA DURUM

Ekonomide Denge Nasıl Bozulur?	1
Merkez Bankası Kredileri	4
Emisyon	7
Para Arzı	8
Mevduat	9
Banka Kredileri	11
Faiz Oranları	13
Sermaye Piyasası	14
Tarımsal Üretim	16
Sanayi Kesiminde Üretim	17
Milli Gelir	18
Fiyatlar	19
Kamu Yatırımları	24
Dış Ticaret	25
Petrol Faturası	30
Turizm Gelirleri	34
İşçi Gelirleri	35
1979 Yılında Döviz Gelir / Gideri ve Dış Borçlar	37
Dünya Fiyatlarından Kopan Fiyatlar	41
 1979 Yılında İlk Altı Ayın Olayları	 47

1979 YILININ ORTASINDA DURUM

Özet ve Sonuç

1979 Yılıının ortasında Türk ekonomisinin temel sorunu, "dış para" bulmak kadar "iç parayı sınırlamak"tır.

Bütün dikkatler ve gayretler "dış para"ya yöneltilince, "iç para" şimdiye kadar rastlanmamış bir şekilde kontrolden çıkıp ekonomik yapının daha da çarpıklaşmasına ve tahribine neden olmuştur.

Maliye, bütçe ile öngörülen gelir hedeflerini dengeli biçimde sağlayabildiği halde, bütçe ile öngörülen harcama sınırları aşılinca, devamlı artan biçimde "açık finansman"a gitmektedir.

Önemli olan kamunun ek finansman gereğinin kamunun yatırım faaliyetinden değil, cari harcamalarından kaynaklanmasıdır. Ve hatta, cari harcamaların baskısından yatırım harcamalarından bile önemli ödenek kaydırmaları zorunluluğunun ortaya çıkmasıdır.

Merkez Bankası'nın ana işlevini bağımsız olarak yürütme olanağı ortadan kalkınca, Maliye açık finansman için Merkez Bankası kaynaklarını zorlamakta, Merkez Bankası Maliye'nin talebini banknot basarak karşılamakta, piyasaya çıkan banknot piyasayı "kızıştırıp" mevduat yaratmakta, sonuç olarak para arzı devamlı artmaktadır.

Türk ekonomisinin yapısı gereği yılın ilk yarısında para arzı genellikle sabit kalırken bu yıl tersine bir gelişme olmuş, ilk beş ayda, Merkez Bankasının kamuya verdiği krediler 31 milyar lira, banknot miktarı 22 milyar lira, para arzı 54 milyar lira artmıştır.

Bir yanda para arzı beş ayda 54 milyar lira artarken, toplam mal ve hizmet üretimi en iyimser tahminle geçen yılki düzeyde kalınca fiyatların beş ayda % 30.2 oranında artması olağan bir sonuçtur.

OCAK - MAYIS ARTIŞLARI

(Milyon TL.)

	1975	1976	1977	1978	1979
Merkez Bankası Toplam Kredileri	2.4	3.0	20.0	12.5	20.7
Merkez Bankası Kamu Kredileri	1.0	8.3	23.5	11.1	31.4
Banknot Miktarı	- 0.5	- 0.4	5.4	3.6	22.3
Bilfiil Tedavül Eden Para	2.4	2.2	6.7	7.0	20.2
Tevdiat Parası ^{1/}	- 2.1	- 3.0	2.4	- 4.2	34.2
Para Arzı	0.3	- 0.8	9.1	2.8	54.5
Toplam Banka Mevduatı	0.7	- 0.6	5.9	4.7	46.0
Toplam Banka Kredileri	9.0	10.4	13.0	15.1	15.8
Fiyat Endeksi (%)	5.9	12.0	9.6	21.4	30.2
Cumhuriyet Altını (TL)	(626)	(543)	(584)	(1.180)	(3.448)
§ Serbest Değeri (TL)	(17.15)	(20.02)	(21.24)	(34.70)	(56.66)
DM Serbest Değeri (TL)			(12.90)	(22.22)	(29.00)

^{1/} Kaydi Para (MB) + Vadesiz Ticari Mevduat + Vadesiz Tasarruf Mevduatı

1979 Yılıının ilk yarısında ilginç ve olumlu bir gelişme tarımsal ve sınaî üretimin Umît edilen boyutlarda gerilemediğinin anlaşılmasıdır.

Geçici göstergeler, tarımsal üretimin, akaryakıt ve tarım ilaçları sorunun olumsuz etkisine rağmen, önemsiz sayılabilecek bir gerileme içinde olduğunu vurgulamaktadır.

İki yılı aşan süredir resmi kanallardan ithal girdilerinin sağlanamaması sanayi kesiminin yapısını da da çarpıtmış, üretim dengesini bozmuştur. Belli kesimlerde kapasite kullanımının % 20'lere düşmesi ve hatta üretim birimlerinin faaliyetini tatil etmesine karşın belli üretim konularında iç talepteki gelişmenin etkisinde üretim artışının sürdüğü anlaşılmaktadır.

1979 Yılıının ilk yarısındaki çok olumlu gelişme, ilk beş ayda işçi geliri transferlerinin 982 milyon dolara, ihracatın 1.011,5 milyon dolara ulaşmasıdır.

İşçi dövizî girişlerindeki artış büyük ölçüde yüksek kur uygulamasından kaynaklanmıştır.

1979 Yılıının ikinci yarısının temel sorunu fiyat artışlarını ve fiyat artışlarını besleyen para arzını sınırlamaktır.

Bunda başarı sağlanamaz ise "dış finansman" konusunda başarı elde etme şansı zayıflayacaktır. Siyasî ilişkilere dayalı bazı ufak "dış finansman olanakları" sağlanabilse de, para arzı ve fiyatlar kontrole alınamadığı sürece bu olanakların ekonomiye yararı söz konusu olamayacaktır.

İçeride para arzı ve fiyatlar kontrole alınamadığı sürece gerçekleştirilen büyük oranlı devalüasyonun olumlu etkileri de kısa sürede "aşınacak", tedbir almakla, mevzuat değiştirmekle ihracatı artırmak mümkün olamayacaktır.

Para arzını sınırlamada önceliği olan konu, cari harcamaların sınırlandırılmasıdır.

Cari harcama baskısı:

- Kaynak bulunmadan devamlı artırılan sosyal transferlerden,
- KİT'lerin tamamen kontrolden çıkan yönetimlerin, hiçbir sorumluluk duyulmadan büyütülen finansman açıklarından,
- Hizmet artışı ile ilişkisiz biçimde büyüyen kamu yönetimi harcamalarından kaynaklanmaktadır.

1979 Yılıının ikinci yarısında Türk ekonomisini yönetme sorumluluğunu taşıyanlar önemli bir seçim yapma durumundadırlar. Türk ekonomisinin ekonominin kurallarına göre yönetme kararını vermeleri halinde kamunun cari harcamalarına sınırlama getirecekler, para arzını kontrol altına alacaklar, bunun sonucunda yılın ilk yarısındaki kontrolsüz uygulamanın etkisini bir ölçüde hafifleteceklerdir.

Bu ekonomide bir düzelmeye imkan vereceği gibi, Türkiye'nin dış para kredi piyasalarındaki kredi itibarının da yeniden tesisi şansını ortaya çıkaracaktır.

1979 YILININ ORTASINDA

DURUM

Ekonomide Denge Nasıl Bozulur?

1979 Yılı Bütçesi, % 27.7 oranında büyütülerek 395 milyar lira olarak bağlandı.

Genel Bütçe ödenekleri toplam % 27.7 oranında artırılırken, cari harcamalar konusunda daha cömert davranıldı. Ama yatırım artış hızı düşürüldü.

Hedef:

- Kamu cari harcamalarında % 46.7
- Kamu transfer harcamalarında % 29.6
- Kamu yatırım harcamalarında % 23.7
- Toplam kamu harcamalarında % 27.7

oranında artış sağlamak idi.

Genel Bütçe gelirleri 1978 yılında % 65 oranında artmıştır. 1978 Yılında vergi gelirlerindeki artış % 46'dır.

1979 Yılında Genel Bütçe gelirleri % 38 oranında, vergi gelirleri % 36 oranında artarsa (ki muhakkak artar) bu gelirler, Devletin Bütçe Kanununda yer alan giderlerini karşılayabilir.

Ancak, Hükümet, Bütçe Kanunu ile kendi koyduğu harcama sınırlarını, tavim yılının altıncı ayında, bütçe yılının üçüncü ayında büyük ölçüde aşarsa, Devlet'in normal gelirleri giderlerini karşılayamaz.

Hükümet Bütçenin harcama sınırlarını nasıl aşar?

- 1) Programda öngörülenin üzerinde yatırım harcamaları yapar.
1979 Yılında bu söz konusu değildir. Tersine, programda öngörülen en önemli yatırım harcamaları bile yapılamamaktadır. Örneğin, TEK'in 6 termik santralinin yapımı için ayrılan 390 milyon lira ödenekten Nisan ayı sonuna kadar hiçbir harcama yapılamamıştır. Çünkü cari harcamalar ve transfer harcamaları o kadar büyümektedir ki, Hükümet yatırımları durdurup, öbürlerine para yetiştirmeye çalışmaktadır.
- 2) Cari harcamalar artar.
Devletin 2 türlü cari harcaması vardır: a) gelişme carileri ve b) normal carileri. Örneğin devletin hasta yatağı 100'den 110'a çıkarsa, Sağlık Bütçesinin carilerinde % 10 artış normaldir. Kapasite artırımına bağlı olan bu ödenek

"gelişme carisi" sayılır. Bunun tersi şudur: Yatak kapasitesi aynı kalır. Fakat sağlık ödenekleri devamlı artırılır.

Son yılların hastalığı budur. Kamu hizmetleri kapasitesine bağlı olmadan, kamunun cari harcamaları devamlı artırılmaktadır. İşte bu ekonominin en ciddi "savurganlığı"dır.

3) Transfer harcamaları artar.

Transfer harcamaları genellikle sosyal içerikli harcamalardır. Artış değişik nedenlerden kaynaklanır:

- a)Hükümet sosyal güvenlik sisteminde dengeyi bozar. Sosyal güvenlik kuruluşları topladıklarından fazla dağıtır. Fon yaratacak yerde kaynak yer duruma gelir.
- b)Devlet bazı ürünlerin alım ve satımında üretici veya tüketiciyi memnun etmek için piyasa fiyatı ile ilişkili olmayan subvansiyonlar öder. (Örneğin gübreyi herkese ucuz satar. Tütünü pahalı alır.)
- c)KİT'lerin hergün daha fazla zarar etmesine yol açan uygulamaya göz yumulur. KİT'lerin zararı çığ gibi büyür. Zarar Bütçeden karşılanır.

1979 Yılıının ilk yarısında durum şudur:

- KİT'ler hergün daha kötü yönetildiğinden zararları giderek artmakta, bu zararların faturası zorunlu olarak Maliyece karşılanmaktadır.
- Fiyat politikasında bilinçli bir subvansiyon uygulaması yapılmadığından Hükümet umulanın üzerinde faturaları ödemektedir.
- Sosyal güvenlik kurumları fon yaratarak Hükümete destek olacak yerde, kaynak tüketmektedir.
- Kamunun cari harcamaları gelişmeyle hiç ilgisi olmayan biçimde, kontrolsüz artış içindedir.

Bütün bunların sonunda, Hükümet programlananın üzerinde yatırım harcaması yaptığı için değil, mükellefler tahmin edilenden daha az vergi verdikleri için değil, fakat sınırlandırılması gereken harcamalar kontrol edilemediği için "finansman açığı" ortaya çıkmaktadır.^{1/}

1/ Türkiye'de vergi reformuna mutlak gerek vardır. Türkiye'de Bütçe'ye ek kaynak sağlayacak vergi düzenlemeleri zorunludur. 1978 Yılında TBMM'ne sunulup geri alınan vergi tasarısı, Devlete sadece 5 milyar liralık ek kaynak sağlayabilecek nitelikte bir tasarı idi. Sonra unutulmamalıdır ki, Hükümet hertürlü harcamayı kontrolsüz yapma ve sonra bu harcamaları karşılayacak sınırsız vergi geliri sağlama şansına sahip olamaz. Türkiye'de en ciddi bir vergi reformunun ilk aşamada sağlayabileceği ek kaynak en iyimser tahminle yılda 50 milyar lirayı aşamaz. KİT'ler 1 yılda 100 milyar lira zarar ederse, en ciddi vergi reformunun başarısı, KİT zararının yarısını karşılayamaz. Hükümetin cari harcamalar ve transfer harcamalarında sınırsız ve kontrolsüz uygulamaları sürdürmesi, sonra da bu nedenle ortaya çıkacak finansman açığını karşılayacak biçimde devamlı vergi kaynağı yaratılması olanağı bulunamaz. Ek kaynak, ancak gelişmenin finansmanı için kullanılmak koşuluyla savunulabilir.

Finansman açığı o kadar ciddi boyutlardadır ki, zaten küçük tutulan yatırımların tamamen durdurulması, bütçe gelirlerinin tahmin edilenden büyük artış göstermesi bile finansman sorununu hafifletmeye yardımcı olamamaktadır. Çaresiz kalan Hükümet de, açığı karşılamak için Merkez Bankası'nı zorlamaktadır.

1979 Yılıının ilk 5 ayında Hükümet Merkez Bankasından 31.4 milyar lira ek para almıştır. Bu kadar ek kredi kullanımı geçmiş yıllarda rastlanmayan büyüklüktedir.

Merkez Bankası Hükümet istedi diye 31.4 milyar lirayı kasadan çıkarıp veremez. Bunu bir yerlerden bulmak zorundadır. Nihayet 10 milyar lirayı özel kesim kredilerini keserek bulur ama kalanı için para basmaktan başka çare yoktur.

İşte 1979 yılının ilk beş ayında olan budur. Bunun için Merkez Bankası 22.3 milyar liralık yeni para basıp, cari harcamalarını karşılasın diye Hükümete vermiştir.

Piyasaya çıkan banknot, banka sistemini "kızıştırmış", mevduat yaratmış, sonuçta ilk 5 aydaki para arzı artışı 54.5 milyar lirayı bulmuştur.

İLK BEŞ AYDA EKONOMİK Dengeyi BOZAN ARTIŞLAR

	(Milyar TL.)				
	1979	1978	1977	1976	1975
Kamu Kredileri Artışı	31.4	11.1	23.5	8.3	1.0
Banknot Artışı	22.3	3.4	5.4	- 0.4	- 0.5
Mevduat Artışı	46.0	4.7	5.9	- 0.6	0.7
Para Arzı Artışı	54.5	2.8	9.1	- 0.8	0.3
Fiyat Artışı (%)	(30.2)	(21.4)	(9.6)	(12.0)	(5.9)
Serbest Dolar Fiyatı (TL)	(5666)	(3470)	(2124)	(2002)	(1715)
1 Cumhuriyet Altını (TL)	(3448)	(1180)	(584)	(543)	(626)

1979 Yılıının ilk beş ayında piyasaya sürülen mal ve hizmetler geçen yılın aynı dönemindeki miktarlar dolayındadır.

Buna karşı yılın ilk beş ayında para arzı 1978'de 2.8 milyar lira artmışken, 1979'da 54.5 milyar lira artınca, tabii ki ekonomide denge altüst olur ve de fiyatları kimse tutamaz.

Merkez Bankası Kredileri

1979 Yılıının ilk beş ayında Merkez Bankası kredileri 21.3 milyar lira artmıştır. Aynı dönemde geçen yılki artış 10.8 milyar lira idi.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ

	(Milyar TL.)			
	1 9 7 6	1 9 7 7	1 9 7 8	1 9 7 9 Mayıs
<u>KAMU KESİMİ</u>	<u>61.897</u>	<u>119.576</u>	<u>156.524</u>	<u>187.765</u>
Hazine Kısa Va.Avans.	21.739	45.178	56.639	65.606
Tekel	7.000	15.150	21.350	23.652
Toprak Ofisi	12.200	18.575	21.495	17.122
Sümerbank	-	800	2.000	2.241
Şeker Şirketi	3.577	5.974	9.421	15.047
Et Balık Kurumu	1.100	2.200	4.200	5.879
Çaykur	1.298	3.260	5.591	5.591
Süt Endüstri Kurumu	237	498	649	748
Kömür İşletmeleri	-	-	250	4.246
T.Demir Çelik İşl.	-	-	520	1.350
T.Elektrik Kurumu	-	-	1.834	7.195
T.Zirai Donatım Kur.	-	-	300	1.399
Etibank	-	-	-	1.298
Petrol Ofisi	-	-	-	1.750
Devlet Yatırım Bank.	14.641	27.922	32.275	34.641
- Hazine Kef.Haiz Bono	(10.224)	(16.397)	(18.860)	(19.349)
- Tahvil Üzerine Avans	(4.417)	(11.525)	(13.415)	(15.292)
Diğerleri	105	19	-	-
<u>BANKALAR KESİMİ</u>	<u>34.927</u>	<u>56.654</u>	<u>68.469</u>	<u>55.614</u>
Sanayi	7.562	14.732	17.263	15.404
Küçük Sanat	1.202	2.351	3.708	3.498
Tarım	2.531	3.871	7.145	11.572
İhracat	17.028	25.619	26.008	16.927
- Tarım Satış Koop.	(13.320)	(21.225)	(16.777)	(10.817)
- Özel İhr.Fonu Finans.	(328)	(858)	(1.270)	(410)
- Diğer	(3.380)	(3.536)	(7.961)	(5.700)
Diğerleri	6.932	10.081	14.345	8.183
<u>MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARINDAN</u>	<u>13.469</u>	<u>13.469</u>	<u>17.046</u>	<u>19.219</u>
Zirai Finansman	6.400	6.400	9.991	11.961
Özel Finansman (D.Y.B.)	7.069	7.069	7.055	7.258
<u>TOPLAM KREDİLER</u>	<u>110.293</u>	<u>189.699</u>	<u>249.094</u>	<u>262.568</u>

1979 Yılıının ilk beş ayında Merkez Bankasının artan kredilerinden kamu kesimi büyük miktarda yararlanmıştır.

Tarım Satış Kooperatifi kredilerinde beş ayda görülen 6 milyar lira dolayındaki gerileme dikkate alındığında, kamu kesimi bu sürede Merkez Bankasından 31 milyar lira kaynak kullandığı görülür.

Eğer aynı sürede Merkez Bankası özelkesimin kullandığı kredilerden 6 milyar, Tarım Satış Kooperatiflerinin kullandığı kredilerden 6 milyar, toplam 12 milyar lira kesinti yapamasa idi, Merkez Bankası kredi artışının ekonomi üzerindeki olumsuz etkisi çok daha ciddi boyutlara ulaşacak idi.

MERKEZ BANKASI KREDİLERİNDEKİ ARTIŞLAR

(Ocak - Mayıs)

	1 9 7 8		1 9 7 9	
	Milyon TL.	%	Milyon TL.	%
Hazine Avansı	- 2.974	- 6.6	8.967	15.8
Tekel	6.050	39.9	2.302	10.9
Toprak Ofisi	- 2.105	-11.3	- 4.373	-20.3
Sümerbank	700	87.5	241	12.0
Şeker Şirketi	3.000	50.2	5.626	59.7
Et Balık Kurumu	1.450	65.9	1.679	40.0
Çaykur	-	-	-	-
Süt Endüstri Kurumu	98	19.7	99	15.3
Kömür İşletmeleri	250	-	3.996	1.598.4
T.Demir Çelik İşl.	300	-	830	159.6
T.Elektrik Kurumu	300	-	5.361	292.3
T.Zirai Donatım Kurumu	-	-	1.099	466.3
Etibank	-	-	1.298	-
Petrol Ofisi	-	-	1.750	-
Tarım Satış Koop.	- 6.272	-29.6	- 5.960	-35.5
Özel Finansman (D.Y.B.)	4.124	14.8	2,366	7.3
Diğer	- 12	-63.2	-	-
KAMU KESİMİ	4.909	3.5	25.281	14.6
Sanayi	870	5.9	- 1.859	-10.8
Küçük Sanat	940	40.0	- 86	- 5.7
Tarım	2.161	55.8	4.426	61.9
İhracat	2.161	15.4	- 3.121	-33.8
Diğer	677	9.6	- 6.132	-43.0
ÖZEL KESİM	5.614	17.2	- 6.772	-12.0
Mevduat Munzam Kar.Finansmanı .	2.005	14.9	2.173	12.7
TOPLAM KREDİLER	12.528	6.6	20.682	8.6

Merkez Bankası, banka sistemi ile devamlı bir alıp/verme hareketi içindedir. Bu merkez bankacılığı fonksiyonunun gereğidir. Merkez Bankaları bu yoldan sunuları yapabilirler:

- Banka kaynaklarını yönlendirirler. Kredinin üretim sektörleri arasında dağılımına yön verirler.
- Özel kesimin birikmiş fonlarını alıp kamu kesimine kaynak aktarırlar.
- Veya piyasayı hareketlendirmek için banka sistemine ek kaynak yaratırlar.

Merkez Bankamız banka sisteminden kaynak çekmek isterse, mevduat karşılıklarını yükseltir, ithalat teminatlarını artırır, reeskont işlemlerini kısıtlar.

Banka sistemine para aktarmak isterse, tersini yapar.

İşte bu alıp/verme düzeni içinde 1977 yılı sonunda Merkez Bankamız banka sisteminden 2 milyar lira kullanım içinde iken, 1978 yılı sonunda 7 milyar lira kaynak aktarmıştır.

Yılın ilk yarısındaki hareket ise terstir. Geçen yılın ilk yarısında banka sistemine 12 milyar lira ek kaynak vermiş iken bu yıl sistemden 23 milyar lira kaynak çekmiştir.

Para arzındaki artış ve buna dayalı olarak banka mevduatındaki artışı "sterilize etmek" -dondurmak- zararlı etkilerini bertaraf etmek -fiyat artışı etkisini yok etmek- için bu yapılan doğru bir işlemdir. Ancak, Merkez Bankası banka sisteminden çektiği parayı kamu sektörüne verir, kamu cari harcamaları yoluyla tekrar piyasaya sürülmesine aracılık ederse bu işlem yarar yerine zarar getirir.

MERKEZ BANKASI İLE TİCARİ BANKALAR

ARASINDA KAYNAK AKTARIMI

(Milyon TL.)

	1 9 7 7 31 Aralık	1 9 7 8 2 Haziran	1 9 7 8 31 Aralık	1 9 7 9 1 Haziran
M.B.'nın Verdiği	95.531.2	127.697.2	147.239.0	132.355.5
Sınai ve Ticari Senetler	26.023.3	31.173.9	37.481.7	32.057.0
Zirai Senetler	25.188.3	22.011.6	23.441.7	22.471.0
Tahvil Üzerine Avans	2.052.3	3.537.7	5.347.2	459.8
Altın ve Döviz Üzerine Av.	0.2	0.2	-	-
Bankalar Tasfiye Fonu	18.7	-	-	-
Zirai Finansman	6.399.9	8.418.7	9.991.4	11.960.7
(Mevduat Karşılıklarından)				
Banka Tahvilleri ^{1/}	-	-	-	-
DÇM Karşılıkları ^{1/}	35.848.5	62.555.1	70.977.0	65.407.0
M.B.'nın Aldığı	97.900.0	115.029.2	139.446.9	155.761.5
Mevduat Karşılıkları	51.367.5	55.955.5	68.671.7	79.806.0
İthalat Karşılıkları	46.532.5	59.073.7	70.775.2	75.955.5
Fark	- 2.368.8	12.668.0	7.792.1	-23.406.0

Kaynak: TC Merkez Bankası

Not : TC Merkez Bankası bilançosunun pasifinde görülen "Diğer Bankalar Mevduatı" kalemi serbest mevduat olduğu, diğer bir deyimle zorunlu bir kaynak aktarımı olmadığı için yukarıdaki hesaplara dahil edilmemiştir.

^{1/} "Konvertibl TL. Borçluları" hesabı

Emisyon

1979 Yılı'nın ilk beş ayında emisyon beklenmedik biçimde büyüme göstermiştir. Yıl sonuna kadar bu hızlı emisyon artışını sınırlamanın güçlüğü dikkati çekmektedir:

EMİSYON ARTIŞLARI (Ocak - Mayıs)

	(Milyon TL.)		
	1977	1978	1979
İlk 5 aylık artış	5.460	3.608	22.306
12 Aylık artış	25.820	35.781	
Yıl içinde en yüksek	79.291	114.087	
Yılsonu rakamı	77.881	113.662	

Türkiye'de emisyon genellikle yılın ilk yarısında artış kaydetmez, artışlar ikinci yarıda ortaya çıkardı. 1979 Yılı'nın gelişmesi bu bakımdan tehlikeli bir gelişmedir:

EMİSYON HACMI

	1977	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1978	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS	1979	ENDEKS	ZİNCİRLEME ENDEKS
BİR ÖNCEKİ YIL SONU	52.061	100.0	-	77.881	100.0	-	113.662	100.0	-
Ocak	51.130	98.2	98.2	75.278	96.7	96.7	112.954	99.4	99.4
Şubat	51.661	99.2	101.0	74.813	96.1	94.0	113.041	99.4	100.1
Mart	56.512	108.5	109.4	81.399	104.5	108.8	125.080	110.0	110.6
Nisan	56.570	108.7	100.1	83.930	107.8	103.1	131.541	115.7	105.1
Mayıs	57.521	110.5	101.8	81.489	104.6	102.9	135.968	119.6	103.3
Haziran	65.634	126.1	114.1	88.891	114.1	109.1			
Temmuz	69.434	133.4	105.8	92.746	119.1	104.3			
Ağustos	67.385	129.4	103.0	102.808	132.0	110.8			
Eylül	73.879	141.9	109.6	103.218	132.5	100.4			
Ekim	74.415	142.9	100.7	107.078	137.5	103.7			
Kasım	79.291	152.3	107.7	114.087	146.5	106.5			
Aralık	77.881	149.6	102.8	113.662	145.9	99.6			

1978 Yılında da emisyon artışı Merkez Bankasının kamu finansmanı için açtığı kredilere dayanmaktadır.

Aşağıda 1979 yılının ilk beş ayında emisyon artırıcı ve eksiltici faktörler verilmektedir.

EMİSYONU ARTIRICI ETKENLER (Milyon TL.)

Artırıcı Etkenler (5 Aylık Değişim)

Altın Mevcudu	226
Dahildeki Muhabirler	13
Haz.Kısa V.Avans	8.967
Haz.Kef.Haiz Bonolar	20.397
Tahvil Üzerine Avans	1.877
Diğer Kamu Kredileri	230
Gayrimenkul - Demirbaş	125
Muhtelif	13.705
Döviz Artışı	10.074
Toplam	(+55.614)

Azaltıcı Etkenler (5 Aylık Değişim)

Ufaklık Para	- 50
Bankalara Reeskont ve Avans	-8.968
Tarım Kooperatifleri(Z. Bankası)	-1.822
İtfaya Tabi Hesaplar	- 12
Merkez Bankasındaki Mevduat	+12.886
İhtiyat Akçesi	+ 494
Muhtelif(İthalat Teminatları)	+9.075
Toplam	(-33.307)

Emisyon Artışı 22.307

Tabloda görüleceği gibi yılın ilk beş ayında kamu finansmanının emisyon üzerindeki ağır baskısı ancak Merkez Bankasının bankalara verdiği kredilerde büyük kısıntılar yapılarak ve ithalat teminatlarındaki devamlı artışla frenlenebilmiş gene de sonuçta 22 milyar liralık emisyon artışı ortaya çıkmıştır.

Para Arzı

Yıl başında 289 milyar lira olan para arzı Mayıs ayı sonunda % 18.8 oranında artış göstermiştir. Bu önceki yıllarda görülmemiş bir para arzı büyümesidir.

PARA ARZINDAKİ ARTIŞLAR
(Ocak - Mayıs)

	(Milyon TL.)		
	1977	1978	1979
İlk 5 Aylık Artış	9.146	2.831	54.491
Yıllık Artış (12 aylık)	59.137	78.615	-
Yılsonu Rakamı	210.642	289.257	

PARA ARZI

(Milyon TL.)

	1 9 7 7	Endeks	Zincirleme Endeks	1 9 7 8	Endeks	Zincirleme Endeks	1 9 7 9	Endeks	Zincirleme Endeks
	151.505	100.0	-	210.642	100.0	-	289.257	100.0	-
Ocak	146.936	97.0	97.0	207.097	98.3	98.3	287.425	99.3	99.3
Şubat	148.669	98.1	101.2	209.752	99.6	101.3	303.409	104.9	105.5
Mart	152.736	100.8	102.7	213.267	101.2	101.7	310.126	107.2	102.2
Nisan	157.924	104.2	103.4	219.805	104.4	103.1	321.358	111.1	103.6
Mayıs	160.651	106.0	101.7	213.473	101.3	97.1	343.748	118.8	106.9
Haziran	171.052	112.9	106.5	219.251	104.1	102.7			
Temmuz	181.204	119.6	105.9	229.639	109.0	104.7			
Ağustos	182.807	120.7	100.9	246.949	117.2	107.6			
Eylül	188.470	124.4	103.1	249.924	118.6	101.2			
Ekim	193.637	127.8	102.7	261.711	124.2	104.7			
Kasım	196.910	130.0	101.7	270.103	128.2	103.2			
Aralık	210.642	139.0	107.0	289.257	137.3	107.1			

Türk ekonomisinin normal yapısı gereği, yılın ilk altı aylık döneminde para hacmi daralır. Gelişme ikinci yarıda görülür.

Merkez Bankasının kamu kesimine yılın ilk beş ayında açtığı krediler para arzı artışının temel nedenini teşkil etmektedir.

Aşağıda son dört yılda para hacmini etkileyen faktörlerin değişimi verilmektedir:

(Milyon TL.)
(Ocak - Mayıs)

	1976	1977	1978	1979
Bilfiil Tedavül Eden Para	2.214	6.727	7.012	20.292
Tevdiat Parası ^{1/}	-3.065	2.411	-4.181	34.199
Para Arzı	- 851	9.146	2.831	54.491

Mevduat

Yılın ilk yarısında bankalardaki mevduat rakamları büyük artış göstermez. Artışlar genellikle yılın ikinci yarısında ortaya çıkar. Bunun temel nedeni Türk ekonomisinin üretim yapısına dayalı olarak emisyon ve dolayısıyla para arzındaki genişlemenin yılın ikinci yarısında ortaya çıkmasıdır.

^{1/} Merkez Bankasındaki kaydi para + Vadesiz Ticari Mevduat + Vadesiz Tasarruf Mevduatı

1979 Yılıının ilk beş ayı diğer yılların tersine bir gelişme göstermiştir. Emisyon artışı ve para arzındaki genişleme, şimdiye kadar görülmemiş bir biçimde yılın ilk yarısında hızlanarak devam edince buna bağlı olarak mevduat genişlemesi yılın ilk beş ayında dikkati çeken boyutlara ulaşmıştır.

OCAK - MAYIS ARASI
MEVDUAT VE KREDİ ARTIŞLARI

	(Milyon TL.)				
	1975	1976	1977	1978	1979
Mevduat	0.7	- 0.6	5.9	4.7	46.0
Kredi	9.0	10.4	12.9	15.1	15.8

Yılın ilk yarısındaki bu gelişme yılın ikinci yarısında da mevduat artışını besleyecektir.

MEVDUAT

	(Milyon TL.)			
	1977 Aralık	1978 Mayıs	1978 Aralık	1979 Mayıs
Vadesiz	146.900	142.565	191.419	221.425
Ticari	63.027	57.505	86.072	93.822
Tasarruf	83.873	85.060	105.347	127.603
Vadeli Tasarruf	39.378	44.459	55.396	71.668
Diğer	26.983	30.988	36.556	36.277
Toplam Mevduat	213.261	218.012	283.371	329.370

Önemli bir gelişme mevduatdaki artışın aynı büyüklükte banka kredileri artışına dönüşmemiş olmasıdır.

Merkez Bankasının bankalar sisteminden kaynak toplayıp kamu kesimini kredileştirme çabaları sonucu, burada özel kesimden kamuya bir kaynak transferi sorunu ortaya çıkmıştır.

Banka Kredileri

1979 Yılıının ilk beş ayında bankalardaki mevduat artışının hemen krediye dönüşmemesi, başka bir anlatımla kredi artış hızının mevduat artış hızının gerisinde kalması, bankacılık sistemimizde az rastlanır bir gelişmedir.

1979 Yılıının ilk beş ayında 46 milyar liralık mevduat artışına karşın 15.8 milyar liralık kredi artışı kaydedilmiştir.

Bankalardaki mevduatın belli kısmının "mevduat karşılığı" olarak Merkez Bankasına devredilmesi (5 ayda 11 milyar lira), Merkez Bankasının aynı dönemde ithalat teminatları olarak veya reeskont kredilerini daraltarak banka sisteminden kaynak toplaması (5 ayda 31 milyar lira) ve piyasadaki istikrarsızlık ile fiyat artışlarına dayalı olarak bankaların kasalarında muhafaza ettikleri para miktarını artırmaları (bunun miktarı bilinmiyor) şüphesiz ki mevduat kaynağının önemli kısmının krediye dönüşmesini engelleyen faktörlerdir.

MEVDUAT

(Milyon TL.)									
	1 9 7 7	Endeks	Zincirleme Endeks	1 9 7 8	Endeks	Zincirleme Endeks	1 9 7 9	Endeks	Zincirleme Endeks
	162.845	100.0	-	213.261	100.0	-	283.371	100.0	-
Ocak	155.448	97.3	97.3	210.068	98.5	98.5	274.347	96.8	96.8
Şubat	156.329	96.0	98.7	208.773	97.9	99.4	279.984	98.8	102.0
Mart	163.010	100.1	104.3	214.407	100.5	102.7	300.595	105.5	107.3
Nisan	165.268	101.5	101.4	217.861	102.1	101.6	310.466	109.5	103.3
Mayıs	168.747	103.6	102.1	218.012	102.2	100.1	329.370	116.2	106.1
Haziran	174.165	106.9	103.2	219.545	102.9	100.7			
Temmuz	179.311	110.1	102.9	227.866	106.8	103.8			
Ağustos	182.537	112.1	101.8	229.173	107.4	100.6			
Eylül	186.100	114.3	101.9	239.356	112.2	104.5			
Ekim	192.334	118.1	103.3	250.054	117.2	104.5			
Kasım	194.497	119.4	101.1	255.202	119.6	102.1			
Aralık	213.261	130.9	109.6	283.371	132.9	111.0			

BANKA KREDİLERİ

(Milyon TL.)									
	1 9 7 7	Endeks	Zincirleme Endeks	1 9 7 8	Endeks	Zincirleme Endeks	1 9 7 9	Endeks	Zincirleme Endeks
	183.762	100.0	-	231.476	100.0	-	294.365	100.0	-
Ocak	182.185	99.1	99.1	227.988	98.5	98.5	289.663	98.4	98.4
Şubat	185.363	100.9	101.7	231.061	99.8	101.3	288.094	97.8	99.4
Mart	190.025	103.4	102.5	239.967	103.6	103.9	292.838	99.5	101.6
Nisan	192.674	104.8	101.4	244.003	105.4	101.7	298.945	101.5	102.1
Mayıs	196.732	107.0	102.1	246.612	106.5	101.3	310.184	105.4	103.7
Haziran	202.582	110.2	103.0	254.346	109.9	103.1			
Temmuz	201.059	109.4	99.2	253.527	109.5	99.7			
Ağustos	202.743	110.3	100.8	254.448	109.9	100.4			
Eylül	209.835	114.2	103.5	263.118	113.6	103.4			
Ekim	215.877	117.5	102.9	273.501	118.1	103.9			
Kasım	219.005	119.2	101.4	280.262	121.1	102.5			
Aralık	231.476	126.0	105.7	294.365	127.1	105.0			

Ancak geçen yılın aynı döneminde bankalardaki mevduat artışının 4.7 milyar lira olmasına rağmen kredilerin 1979 yılındaki miktarda 15.1 milyar lira artması gene de mevduat/kredi ilişkisi konusunda tereddüte neden olmaktadır.

Kredi artışının mevduat artışı oranına çıkmamasının bir başka nedeninin mevduat sıçramasının özellikle Mayıs ayı içinde gerçekleşmesi ve fonların aynı ay içinde krediye dönüşmemesi olabilir.

Fakat bu gelişmeler yılın ikinci yarısında banka kredilerinin artma eğilimini vurgulamaktadır.

1979 Yılıının ilk beş ayında sanayi kesiminin banka kredilerinden yararlanma olanağı azalmıştır. Kredi artışının % 93'ünü tarım ve sanayi kesimi dışındaki sektörler kullanmıştır.

BANKA KREDİLERİNDEKİ ARTIŞLAR
(Ocak - Mayıs)

	(Milyon TL.)		
	1977	1978	1979
Tarım	2.257	789	724
Sanayi	602	2.946	372
Diğer	10.111	11.401	14.723
TOPLAM	12.970	15.136	15.819

İlginç bir gelişme de özellikle sanayie orta vadeli yatırım ve işletme kredisi vermek amacıyla faaliyet gösteren iki ihtisas bankasının toplam kredi artışından aldığı payın giderek azalmasıdır.

İki sanayi kredi bankasının 15.8 milyarlık kredi artışından paylarına düşen 372 milyon lira (% 2.3)tür. Buna karşı ticari krediler kredi artışından 11.7 milyar lira (% 47.1) pay almıştır.

BANKA KREDİLERİ

	(Milyon TL.)			
	1977	1978	1978	1979
	Aralık	Mayıs	Aralık	Mayıs
Tarım(Ziraat.B.)	46.623	47.412	49.372	50.096
Sanayi(2 Banka)	8.499	11.445	13.197	13.569
Küçük Sanat(Halk B.)	9.516	10.660	13.707	16.778
İpotek Karş.(5 Banka)	6.476	6.633	8.124	8.052
Toplam	71.114	76.150	84.400	88.495
Muhtelit	160.362	170.462	209.965	221.689
GENEL TOPLAM	231.476	246.612	294.365	310.184

Faiz Oranları

1979 Yılıının ilk yarısında mevduat-kredi ve sermaye piyasası muhakkak ki faiz oranlarındaki değişikliklerden önemli ölçüde etkilenmiştir.

Mayıs ayı başından itibaren yürürlüğe giren yeni banka faiz oranları vadeli mevduat artışını önemli ölçüde etkilemiştir:

BANKA FAİZ ORANLARI

	Mevduat Faizleri		Kredi Faizleri		
	Vadesiz	Bir Yılda Fazla Vadeli	Orta Vadeli	Tarım Esnafları	Diğer
1. 4.1969	2.5	7.0	-	9.0	10.5
1.11.1970	3.0	9.0	12.0	10.5	11.5
1. 3.1973	3.0	6.0	12.0	9.0	10.5
1.10.1974	3.0	9.0	14.0	10.5	11.5
1. 4.1978	3.0	12.0-20.0	16.0	10.5	16.0
1. 5.1979	3.0	20.0-24.0	20.0	16.0	19.0

Tahvillere ödenen faizlerin de banka faiz oranlarına paralel olarak değiştirilmesi, tahvil piyasasının hareketini korumasına imkan vermektedir.

TAHVİL FAİZ ORANLARI

	Devlet Tahvili	Özel Sektör Tahvili
30.5.1978	% 11	% 18
15.6.1978	% 14	-
	-	% 21
8.5.1979	% 18	-
11.5.1979	-	% 25

Sermaye Piyasası

1979 Yılında da tahvil tasarruf sahiplerinin ilgi göstermeye devam ettiği tek menkul kıymet olma vasfını korumuştur.

Bu nedenle birincil piyasada (menkul kıymetlerin ilk satışı ilk halka arzı) olduğu gibi ikincil piyasada da (menkul kıymeti elinde bulunduran tasarruf sahibinin istediği an bu menkul kıymeti paraya çevirdiği - çevirme olanağını bulabildiği piyasa) tahvil dışı işlemlerdeki durgunluk devam etmiştir.

Özellikle banka kredilerinin müteebbise nihai maliyetinin yükselmesi, menkul kıymet işlemlerine aracılık eden kuruluşların tahvillerin istenildiğinde paraya çevrilmesinde ve tasarruf sahibine net getiri oranında sağladıkları imkan ve kolaylıklar, buna karşı piyasaya yeni hisse senetlerinin arz edilmesi ve mevcut hisse senedi piyasasındaki durgunluk, tahvil piyasasının canlılığını sürdürmesine imkan veren etkenlerdir.

1979 Yılıının ilk yarısında birincil piyasada 817.7 milyon liralık özel sektör tahvili halka arz edilmiştir.

	TAHVİL		(Milyon TL.)	
	1976	1977	1978	1979
Ocak - Mart	275.5	82.0	204.5	290.7
Nisan - Haziran	279.5	154.5	316.5	527.0
Temmuz - Eylül	804.0	530.0	685.0	
Ekim - Aralık	218.5	616.4	776.7	
Yıllık Toplam	1.577.5	1.382.9	1.982.7	
6 Aylık Toplam	555.0	236.5	521.0	817.7

Öte yanda aynı dönemde Hazine tahvillerinden 8.5 milyar liralık bir kısmın satıldığı bilinmektedir.

Hisse senedi ile ilgili işlemlerin durumu ise şöyledir:

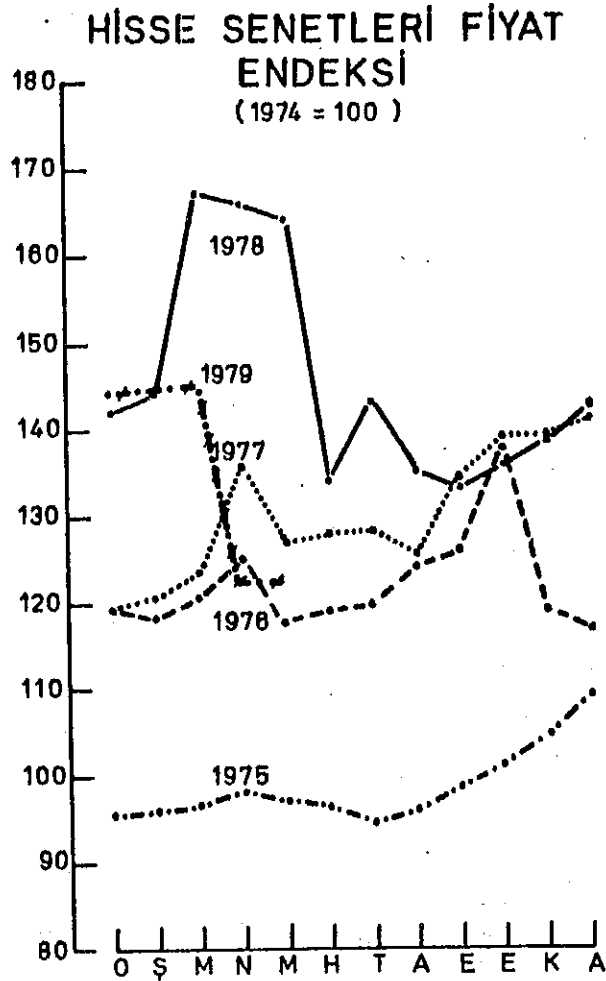
	HİSSE SENEDİ		(Milyon TL.)	
	1976	1977	1978	1979
Ocak - Mart	35.0	100.0	90.0	-
Nisan - Haziran	138.0	110.0	52.0	35.0
Temmuz - Eylül	52.5	182.0	35.0	
Ekim - Aralık	75.0	58.0	195.0	
Toplam	300.5	450.0	372.0	

İkinci piyasa hisse senedi üzerindeki işlemlerdeki durgunluk, alım satımın düşmesi nedeniyle alım-satım fiyatlarındaki benzerliğin ortadan kalkması "fiyat endeksi"lerinin sıhhatli olmasını engellemektedir.

Gerçek alım-satım fiyatlarının üzerindeki fiyatı yansıtan endeksler bile, hisse senedi piyasasındaki gerilemeyi ciddi olarak ortaya koymaktadır.

HISSE SENETLERİ FİYAT ENDEKSİ
(Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi)
(Ocak 1974 = 100)

	1975	1976	1977	1978	1979
Ocak	95.26	118.55	118.91	142.21	114.23
Şubat	96.11	118.57	120.82	144.09	144.25
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79
Nisan	97.86	125.34	136.12	66.05	122.40
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	
Temuz	94.58	119.81	128.22	143.21	
Ağustos	96.33	124.15	124.56	135.39	
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	

Tarımsal Üretim

1979 Yılında tarımsal üretim, hava koşulları yanında, akaryakıt darlığı ve gübre ile tarım ilaçları tedarikindeki güçlükten büyük ölçüde etkilenmiştir.

Bu nedenle tarımsal üretimde önemli gerilemeler olacağı tahmin edilmiştir.

Fakat DPT'nin 1979 yılı ilk tarımsal üretim tahminleri oldukça iyimserdir. Ve hatta geçen yıla göre belli artışları ortaya koymaktadır:

TARIMSAL ÜRETİM

		(Bin Ton)						
		1977	1978	1979 Yılbaşı Bekleyişi	1979 Yılortası Bekleyişi	Yıllık Artış Oranı		
						1978 1977	1979 I	1979 II
HUBUBAT								
Buğday		14.958	15.030	15.400	14.900	0.5	2.5	- 0.8
Arpa		4.750	4.800	5.000	4.700	1.1	4.2	- 2.0
Mısır		1.265	1.300	1.350	1.250	2.8	3.8	- 3.8
Çeltik		277	312	330	260	12.6	5.8	-16.6
BAKLİYAT		803	808	902	900	0.6	11.6	11.4
SANAYİ VE YUMRU BİTKİLER								
Pamuk		575	525	575	500	- 8.7	9.5	- 4.7
Tütün		250	288	245	230	15.2	-14.9	-20.1
Şeker Pancarı		9.000	9.600	10.000	9.500	6.7	4.2	- 1.0
Patates		2.800	2.700	2.850	2.700	- 3.6	5.6	-
YAĞLI TOHURLAR								
Ayçiçeği		460	515	575	500	12.0	11.7	- 2.9
Çiğit		920	840	920	800	- 8.7	9.5	- 4.7
DİĞER								
Turuncgiller		967	979	1.016	1.016	1.2	3.8	3.8
Ozüm		3.180	3.000	3.200	3.200	- 5.7	6.7	6.7
Elma		900	850	1.000	1.000	- 5.6	17.6	17.6
Fındık		290	300	320	320	3.4	6.7	6.7
Zeytin		404	1.000	600	600	147.5	-40.0	-40.0
Çay		395	400	400	400	1.3	-	-

Yıl ortasına doğru olumsuz etkenler nedeniyle tarımsal üretimin büyük ölçüde düşeceğine ilişkin olumsuz bir bekleyiş hakim olmuştur.

Ancak Temmuz ayının ilk günlerinde uzmanların yaptıkları geçici ve resmi olmayan tahminler tarımsal üretimde 1978 yılındaki kadar olmasa bile, 1977 yılı dolaylarında rakamlar getirmiştir.

Herhalde 1979 yılı tarımsal üretimin iç talebi karşılayacak ve tarımsal ürün ihracında büyük düşmelere neden olmayacak miktarlarda gerçekleşebileceği anlaşılmaktadır. Bu sonuç tüm olumsuz etkenlere rağmen gerçekleşirse ekonomik yönden sevinç verici bir gelişme olacaktır.

Sanayi Kesiminde Üretim

Sanayi kesimindeki üretim rakamları ise 3 yıla yaklaşan döviz sorununa rağmen, umulmayan bir görünüm içindedir.

Belli kesimlerde üretim düşüklüğü olmasına rağmen önemli üretim konularında artış dikkati çekmektedir.

BEŞ AYLIK ÜRETİM GÖSTERGELERİ

	1978	O c a k 1978	- 1979	M a y ı s 1979	%
ARTAN ÜRETİM					
Elektrik (Mil.Kws.)	21.724.6	8.847.9	9.423.9	6.5	
Ham Petrol (Bin Ton)	2.653.2	1.080.7	1.200.1	11.0	
Ham Demir (Bin Ton)	1.710.0	595.8	870.9	46.1	
Sıvı Çelik (Bin Ton)		616.8	812.7	31.7	
Gübre (Bin Ton)	2.502.0	736.5	1.472.4	99.7	
Kök (Bin Ton)	1.761.3	645.7	898.3	39.1	
Linyit (Bin Ton)	9.318.3	3.543.2	4.023.8	13.9	
Kağıt(SEKA)(Bin Ton)	303.5	132.2	134.0	1.4	
Filitreli Sigara (Bin Ton)	35.4	13.7	19.0	39.5	
Filiresiz Sigara(Bin Ton)	22.1	10.8	12.2	13.0	
Traktör (Adet)	17.772	4.978	7.089	42.1	
Otobüs-Minibüs (Adet)	1.416	603	730	21.1	
Minibüs (Adet)	3.155	1.320	2.060	56.1	
Kamyon-Kamyonet(Adet)	19.400	7.378	10.308	39.7	
Çay Kurumu	449.426	17.564	424.473	137.7	
İplik (Ton)	37.878	15.647	18.839	20.0	
Ham Bez (Ton)	200.317	84.701	85.841	1.0	
Yünlü Dokuma ₂ (Bin Metre)	6.711	2.918	2.971	2.0	
El Halısı (m ²)	46.512	18.951	34.223	81.0	
AZALAN ÜRETİM					
Ham Petrol İşleme(Bin Ton)	12.645.0	5.807.3	4.112.3	-29.2	
Fuel - Oil (Bin Ton)	5.999.8	2.001.0	1.458.2	-27.1	
Motorin (Bin Ton)	2.668.5	1.173.3	808.6	-31.0	
Benzin (Bin Ton)	2.055.6	856.2	614.6	-28.2	
Taş Kömürü (Bin Ton)	4.292.1	1.860.5	1.776.1	- 4.5	
Kereste (m ²)	352.914	130.218	122.444	- 6.0	
Çimento (Bin Ton)	15.340	5.877.8	5.752.6	- 2.1	
Otomobil (Adet)	53.590	22.470	18.098	-14.5	
Et Balık Kurumu (Bin Ton)	63.555	38.876	31.404	-19.2	
Yem Sanayii (Bin Ton)	291.441	136.489	120.625	-11.6	
Sunta (m ³)	22.071	9.683	7.672	-21.0	
Makine Halısı (m ²)	126.164	55.296	46.652	-10.0	
Yün İplik (Ton)	4.240	2.015	1.484	-31.0	
Blister Bakır (Bin Ton)	26.2	9.6	6.4	-33.3	
Elektronik Bakır (Bin Ton)	15.1	5.2	3.6	-30.8	
Sıvı Alüminyum (Bin Ton)	32.3	13.5	13.2	- 2.2	
Ferro - Krom (Bin Ton)	35.6	15.4	15.3	- 0.6	

Kaynak: DPT

Sanayi kesimindeki üretim rakamlarının tek başlarına değerlendirilmesi yerine tüm kesimin genel değerlendirilmesinde büyük yarar vardır.

- Belli üretim dallarında üretim aynı düzeyde veya artarak sürmektedir.
- Özellikle, yatırım malı, yatırımlara ara malı üreten dallarda, üretim tamamen durmuştur.
- Miktarı ne olursa olsun dış girdiye bağlı belli üretim dallarında üretim kesintili yürütülebilmektedir. (Örneğin ilaç sanayii, kimya girdisi kullanan sanayiler, ampul sanayii gibi)
- İç fiyat politikasındaki çarpıklıklara dayalı olarak, iç girdileri aksayan bazı sanayi kollarında üretim önemli sorunlarla karşı karşıyadır. (Yağ sanayii, sabun sanayii gibi)

Yukarıda örnek verilmeye çalışılan sivrilikler ve dengesizlikler sanayi kesiminde üretimin yapısını ve dengesini bozmuştur.

Bu dengenin tekrar kurulması, sınai üretimin düzene kavuşması uzun bir zaman gerektirecektir.

Milli Gelir.

1978 Yılı Milli Gelirine ait son tahmin % 3.5 kalkınma hızını göstermektedir. DPT çalışmalarında 1979 yılı hedefinin de % 3.5'e düşürüldüğü hakkında resmi olmayan haberler yayınlanmıştır.

GSMH, GSYİH VE SEKTÖRLERİN BÜYÜME HIZLARI

	(Sabit Fiyatlarla)					
	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Tarım	- 9.8	10.3	10.8	7.7	- 0.4	4.1
Sanayi	12.0	7.7	9.0	9.3	7.0	3.4
- İmalat San.	12.9	7.3	8.7	9.0	6.6	3.2
Ticaret	11.5	10.5	9.5	8.9	4.9	3.8
İnşaat	7.3	6.2	8.4	8.3	5.6	4.2
GSYİH	4.4	8.5	8.9	8.5	4.4	3.5
GSMH	5.4	7.4	8.0	7.7	4.0	3.5

GSMH İÇİNDE SEKTÖRLERİN PAYLARI

	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Tarım	21.4	22.0	22.5	22.5	21.6	21.5
Sanayi	24.1	24.2	24.4	24.8	25.5	25.5
Ticaret	12.8	13.2	13.4	13.6	13.7	13.7
İnşaat	5.8	5.8	5.8	5.8	5.9	6.0
Diğerleri	35.9	34.6	33.9	33.3	33.3	33.3
GSMH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

GSMH VE FERT BAŞINA GSMH

	Nüfus (Milyon)	Gayri Safi Milli Hasıla			Fert Başına GSMH		
		Cari Fiyatlarla Milyar TL	Sabit Fiyatlarla Milyar TL.	Sabit Artış %	Cari Fiyatlarla TL.	Sabit Fiyatlarla TL.	Sabit Artış %
1973	38.1	309.8	156.4	5.4	8.049	4.066	2.8
1974	39.0	427.1	168.0	7.4	10.819	4.256	4.7
1975	40.0	535.8	181.4	7.9	13.269	4.527	6.4
1976	41.0	670.0	195.3	7.7	16.309	4.754	5.0
1977	42.1	870.2	203.0	4.0	20.534	4.826	1.5
1978	43.1	1.228.6	210.1	3.5	28.480	4.870	0.4

Fiyatlar

Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre 1979 yılının ilk beş ayında toptan eşya fiyatları % 30.2 oranında artmıştır.

Geçen yıl aynı dönemdeki artış 21.4 idi. Ve 12 ay ortalaması 52.5'e ulaşmış idi. Bu yılın ilk beş ayındaki artış eğilimi 12 aylık ortalamanın daha ciddi boyutlara ulaşacağını işaretini vermektedir.

1/ Sabit Fiyatlar 1968 yılı itibariyledir.

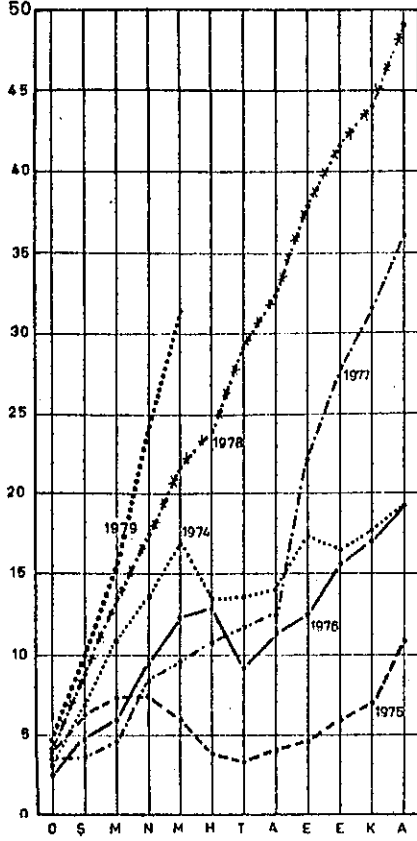
FİYAT ARTIŞLARI

	(%)				
	1977 Ocak/ Mayıs	Yıllık Ortalama	1978 Ocak/ Mayıs	Yıllık Ortalama	1979 Ocak/ Mayıs
<u>Toptan Eşya</u>					
a) Genel Endeks	9.6	24.1	21.4	52.5	30.2
b) Gıda	9.2	22.8	18.9	45.1	23.6
c) Sanayi Ham M.	10.4	26.4	25.7	65.9	39.4
<u>Ankara</u>					
a) Genel	9.8	22.5	20.1	53.3	23.0
b) Gıda	11.9	22.6	16.2	41.4	27.5
<u>İstanbul</u>					
a) Genel	7.7	26.0	20.8	61.8	17.6
b) Gıda	7.6	23.2	20.2	53.0	13.8

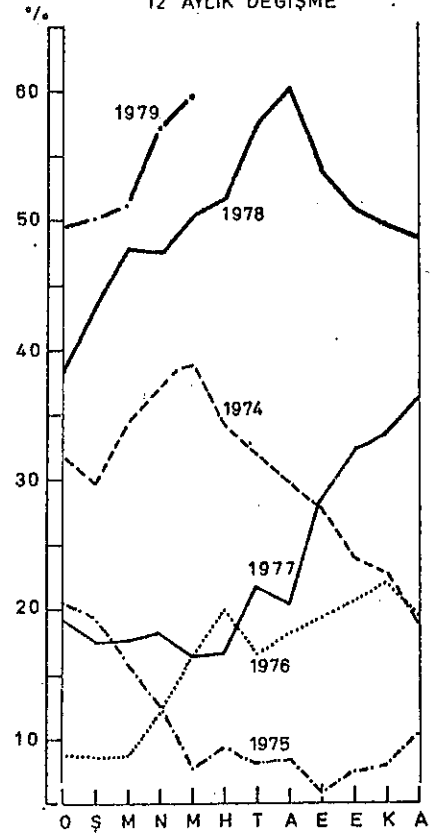
Kaynak: Ticaret Bakanlığı

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ
ÖNCEKİ YIL SONUNA GÖRE
AYLIK DEĞİŞMELER

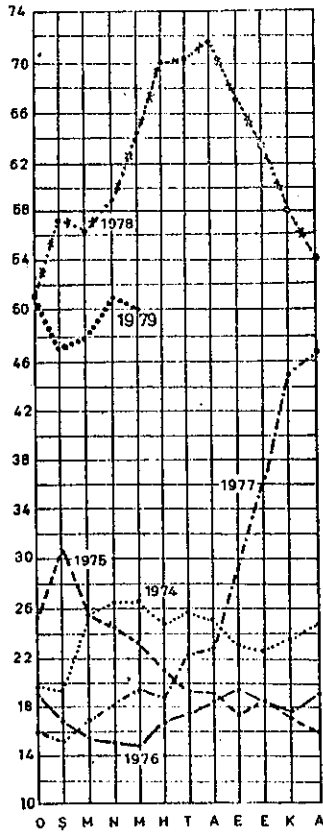

TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ
12 AYLIK DEĞİŞME

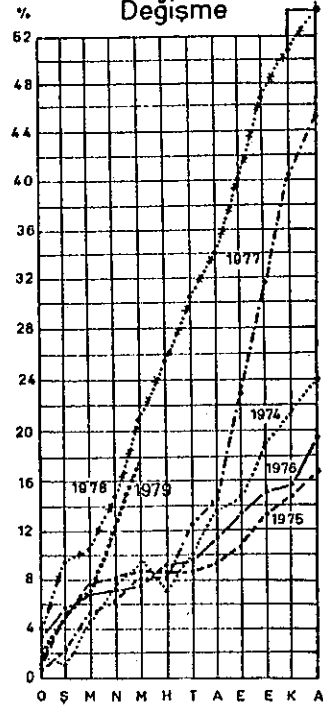

İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSİ

% 12 Aylık Değişme

Yıl Sonuna göre
Değişme

TİCARET BAKANLIĞI TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ

	Endeks	Zincirleme Yüzde De- ğişmeler	Geçen Yılın Aynı Ayın- dan Artışlar	Bir Önceki Yıl Sonuna Göre Değ.
1963	100	-	-	-
1970	145.7	6.7	-	-
1971	168.9	15.9	-	-
1972	199.0	18.0	-	-
1973	240.1	20.5	-	-
1974	311.8	29.9	-	-
1975	343.2	10.1	-	-
1976	396.6	15.6	-	-
1977	492.1	24.1	-	-
1976 Ocak	369.1	2.3	8.8	2.3
Şubat	377.1	2.2	8.7	4.5
Mart	381.3	1.1	8.8	5.7
Nisan	393.8	3.3	12.3	9.2
Mayıs	404.0	2.6	16.7	12.0
Haziran	407.0	0.9	20.1	13.0
Temmuz	393.4	3.5	16.8	9.1
Ağustos	400.4	1.8	18.2	11.0
Eylül	407.0	1.6	19.6	12.9
Ekim	415.4	2.1	20.4	15.1
Kasım	424.0	2.1	22.0	17.5
Aralık	429.7	1.3	19.1	19.1
1977 Ocak	440.7	2.6	19.4	2.6
Şubat	444.0	0.7	17.7	3.3
Mart	449.1	1.1	17.8	4.5
Nisan	465.5	3.6	18.2	8.3
Mayıs	471.3	1.2	16.6	9.7
Haziran	476.8	1.2	16.9	11.0
Temmuz	479.8	0.6	21.9	11.6
Ağustos	482.2	0.5	20.4	12.2
Eylül	524.0	8.7	28.7	21.9
Ekim	548.6	4.7	32.1	27.7
Kasım	565.2	3.0	33.3	31.5
Aralık	584.8	3.5	36.1	36.1
1978 Ocak	609.0	4.1	38.2	4.1
Şubat	636.3	4.5	43.3	8.8
Mart	664.6	4.4	47.9	13.6
Nisan	687.7	3.5	47.7	17.6
Mayıs	709.8	3.2	50.6	21.4
Haziran	722.6	1.8	51.6	23.6
Temmuz	754.5	4.4	57.2	29.0
Ağustos	772.3	2.4	60.2	32.1
Eylül	804.7	4.2	53.6	37.6
Ekim	826.8	2.7	50.7	41.4
Kasım	845.5	2.3	49.6	44.6
Aralık	869.9	2.3	48.7	48.7
1979 Ocak	910.9	4.7	49.5	4.7
Şubat	955.0	4.8	50.1	9.7
Mart	1003.4	5.1	50.9	15.3
Nisan	1081.8	7.8	57.3	24.4
Mayıs	1132.4	4.7	59.5	30.2

Fakat, ilginç bir nokta Ticaret Bakanlığı'nın Ankara ve özellikle İstanbul şehri tüketici fiyatları endeksinin, toptan eşya fiyat endeksinin çok gerisinde gösterilmesidir.

Ticaret Bakanlığı'na göre İstanbul şehri tüketici fiyatları 1979 yılının ilk beş ayında % 17.6 oranında artmıştır.

İstanbul Ticaret Odasının rakamlarına göre, İstanbul Ücretliler Geçinme endeksinin aynı dönemde gösterdiği artış % 28.1'dir.

TÜKETİCİ FİYATLARINDAKİ ARTIŞLAR

	Yıllık Artış 1978 / 1977	(%) Mayıs 1979/ Mayıs 1978
Gıda Maddeleri	59.7	48.8
Isıtma ve Aydınlatma	67.9	82.8
Giyim ve Ev Eşyası	77.2	127.3
Kira ve Ev Bakımı	87.6	103.5
Müteferrik	64.8	42.4
Genel	68.0	69.7

Kaynak: İstanbul Ticaret Odası

İstanbul Ticaret Odası'nın endeksine esas olan göstergeler tüketici fiyatlarındaki hızlı tırmanış fiyat artışlarının ciddiyetini ortaya koymaktadır.

İSTANBUL ÜCRETLİLER GEÇİNME ENDEKSİ (1968 = 100)

	1977	1978	1979
Yıllık Artış	31.0	68.0	-
Oniki Aylık Artış	44.4	73.8	-
Mayıs / Mayıs	25.4	70.9	69.7
Ocak / Mayıs	11.8	32.3	28.1

Kaynak: İstanbul Ticaret Odası

İstanbul piyasasında sanayi ürünleri ve tüketim malları gruplarında özel olarak sürdürülen bir fiyat izleme çalışması, artış hızının kesilme yerine tırmanma eğilimini belirtmektedir.

İSTANBUL'DA 1978 VE 1979 YILLARINDA
TÜPTAN EŞYA FİYATLARINDAKİ ARTIŞLAR

	Haziran 1978 Fiyatı	30 Aralık 1978 Fiyatı	Haziran 1979 Fiyatı	Yıllık Artış Oranı % 77 / 76	Yıllık Artış Oranı % 78 / 77	Haziran 79/ Aralık 78 %	Haziran 79/ Haziran 78 %
SINAI ÜRÜNLER							
Kalay (Külçe)	700.00	1.400.00	1.500.00	280.9	75.0	7.1	114.3
Çimento(Portland)	54.00	62.50	85.00	83.3	13.6	36.0	57.4
Cam (2 mm)	51.00	70.00	120.00	16.0	37.3	71.4	135.3
İnşaat Demiri(6 mm)	16.00	18.00	32.00	62.2	50.0	77.7	100.0
Saç (0.30 mm)	15.00	28.00	70.00	55.5	100.0	150.0	366.6
Boru(1/1 Parlar Galv.)	55.00	55.00	85.00	75.5	136.6	54.5	54.5
Tuğla (8.5'li)	1.85	2.45	3.90	21.0	6.5	59.2	110.8
Formika (m ²)	465.00	525.00	775.00	7.1	75.0	47.6	66.6
Yonga Levha(19 mm)	1.100.00	1.100.00	1.750.00	107.6	33.3	59.1	59.1
Kereste(Beyaz Doğr.)	8.000.00	8.500.00	12.000.00	66.6	13.3	41.2	50.0
TÜKETİM MADDELERİ							
Ayıcık	21.00	24.00	50.00 - 70.00	26.4	43.4	108.3 - 191.6	138.1 - 233.3
Zeytinyağı	35.00	40.70	60.00 - 80.00	41.3	25.2	47.4 - 96.5	71.4 - 128.5
Soğan	4.00	3.00	5.00	-14.3	-	66.6	25.0
Peynir	47.00	55.00	75.00	10.3	37.5	36.4	59.6
Kaşer	80.00	95.00	140.00	44.4	46.2	47.4	75.0
Zeytin(Gemlik)	31.00	40.00	40.00	108.3	60.0	-	29.0
Yumurta	1.40	2.00	2.30	25.9	52.9	1.1	64.3
Pirinç(Baldo)	28.00	29.00	32.00	37.9	45.0	10.3	14.3
Makarna	9.00	12.00	18.00	33.3	33.3	50.0	100.0
Nohut	25.00	28.00	29.00	142.8	67.7	3.6	16.0
Fasulye	33.00	50.00	45.00	63.6	177.8	-10.0	36.4
Mercimek	18.00	24.00	24.00	92.3	92.0	-	33.3
Patates	6.00	6.00	9.00	-10.0	100.0	50.0	50.0
Et(Sığır) Kg.	50.00	90.00	100.00 - 110.00	50.0	50.0	11.1 - 22.2	100.0 - 120.0
Sucuk	90.00	130.00	160.00	57.1	18.2	23.1	77.7
Pastırma	130.00	190.00	240.00	33.3	58.3	26.3	84.6
Karabiber(Kg.)	210.00	350.00	410.00	140.0	94.4	17.1	95.2
Sabun (Beyaz)	20.00	30.00	50.00	-	-	66.6	150.0

1/ Bu araştırma İzmir Ticaret Gazetesi İstanbul temsilcisi Şemsi Yücel'in katkılarıyla gerçekleştirilmektedir.

Kamu Yatırımları

1979 Yılı'nın ilk beş ayında bütçe gelirleri tahsilatı, Bütçe'de öngörülen hedefleri aştığı, para arzı beklenmeyen boyutlara ulaştığı halde, cari harcamaların şişmesi nedeniyle önemli kamu yatırımlarının bile normal harcamaları yapılamamıştır.

DPT'nin yayınladığı yatırım gerçekleşmesi raporlarına göre, Nisan ayı sonu itibarıyla 148 önemli KİT projesinin 4 aylık yatırım harcaması gerçekleşmesi oranı % 8.7'dir.

Bu oran çok düşüktür. Yıllık kamu yatırım gerçekleşmesi oranına ilişkin ciddi endişeleri ortaya koymaktadır:

148 ÖNEMLİ KİT YATIRIMINDA 1979 YILININ İLK 4 AYINDA GERÇEKLEŞME

Toplam Proje Bedeli	575.7	(Milyar TL.)
İç Para	325.5	
Dış Para	250.2	
30 Nisan'da Kümülatif:		
Toplam Harcama	77.6	
İç Para	48.3	
Dış Para	29.3	
1979 Yılı Ödeneği	90.3	
30 Nisan'da Harcama	7.9	
30 Nisan'da Harcama Oranı	(% 8.7)	

Türkiye'nin alt yapı yatırımlarında önemli sorumluluklar üstlenmiş uç ana kuruluş olan DSİ, TEK ve TKİ ile ilgili beş aylık yatırım gerçekleşmesi rakamları da aynı şekilde tehlikeyi işaret etmektedir.

Beş Aylık yatırım gerçekleşmesi TKİ'de 1979 yılı ödeneğinin % 11.5'i, diğer iki kurulusta % 20'si dolayındadır.

	1979 Ödeneği (Milyon TL)	Beş Aylık Harcama (Milyon TL)	Harcama Oranı %
DSİ	18.346	3.770	20.5
TEK	31.347	6.834	21.8
TKİ	8.100	939	11.5

Çok tehlikeli bir gelişme de "önemli kamu projelerinde" ödeneklerin tamamının harcanmasının bazen bir anlam ifade etmemesidir. Ödeneğin tamamı bulunsa, harcama gerçekleşmesi % 100'e ulaşsa bile bazen ana projenin temelinin bile atılamadığı öğrenilmektedir.

Aşağıdaki örnek DPT'nin 1979 Haziran'ında hazırlanan KD 363 sayılı yayının 31'inci sayfasından aynen aktarılmaktadır:

"Bilecik Rulman Fabrikası ana tesis inşaatına ayrılan paranın % 87.6'sinin harcanmasına karşın lisans anlaşması henüz yürürlüğe girmemiştir. Makina ve teçhizat temin edilememiştir. Önemli kalemler olan makina teçhizat alımı, montaj başlamadan bu işler için öngörülen 1.230.364.000 TL. 1978 yılında harcanmıştır.

Dış Ticaret

1979 Yılıının ilk beş ayında dış ekonomik ilişkiler şöyle gelişmiştir:

(Ocak - Mayıs)

(Milyon \$)

	1 9 7 7	1 9 7 8	1 9 7 9
I. DIŞ TİCARET			
a) İthalat			
Toplam İthalat	2.381.415	1.841.770	1.916.901
1) Esas İthalat	2.333.482	1.794.558	1.860.393
2) Bedelsiz	47.933	47.212	56.508
b) İhracat			
Toplam İhracat	758.370	801.581	1.011.513
1) Tarım-Hayvancılık	411.581	557.254	606.854
2) Madencilik	47.586	39.920	59.981
3) Sanayi	299.203	204.407	344.678
c) Dış Ticaret Açığı	1.623.045	1.040.189	905.388
II. İŞÇİ HAREKETLERİ			
a) İşçi Gelirleri	358.841	276.378	982.082
b) Yurt Dışına Giden İşçiler(Kişi)	6.897	8.215	8.754

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLERDE BEŞ AYLIK FARKLAR (Ocak - Mayıs)

(000 \$)

	1977	1978	1979
Dış Ticaret			
a) İthalat	423.800	-539.645	75.131
- Esas İthalat	431.225	-538.924	65.835
- Bedelsiz İthalat	- 7.455	- 721	9.296
b) İhracat	-291.683	43.211	209.932
- Tarım-Hayvancılık	-348.711	145.673	49.600
- Madencilik	10.872	- 7.666	20.061
- Sanayi	45.641	- 94.796	140.271
c) Dış Ticaret Açığı	715.483	-582.856	-134.801
İşçi Hareketleri			
a) İşçi Gelirleri	47.6	82.3	705.7

Geçen yılın aynı dönemine göre 1979'da ithalat harcamalarının 75 milyon dolar fazla olmasına karşın ihracat gelirlerinin 209 milyon dolar fazla gerçekleşmesi nedeniyle dış ticaret açığı geçen yılki rakamın (1.040 milyon \$) altına düşmüştür. (905 milyon dolar)

	Dış Ticaret Açık 000 \$	Ihracatın İthalatı Karşılama Oranı	Ihracat ve İşçi Dövizini İthalat
1977	1.623.045	32	47
1978	1.040.189	43	58
1979	905.388	53	104

Aynı dönemde işçi gelirlerindeki olumlu gelişme de buna eklendiğinde ihracat ve işçi gelirleri toplamı 1979 yılında ilk beş aylık ithalatı karşılar düzeye erişmiştir.

1979 Yılıının ilk beş ayında 209 milyon dolarlık ihracat farklılaşması özellikle sanayi ürünleri ihracatında geçen yılın aynı dönemine göre ortaya çıkan 140 milyon dolarlık artışa dayanmaktadır.

Sanayi ürünlerinden geçen yılın aynı dönemine göre daha fazla ihracat gerçekleştirilen sektörler (dokumacılık sanayii ve çimento sanayii)'dir.

Tarıma dayalı gıda sanayii ürünleri ile, tütün, kuru üzüm ve fındık ihracatında da gelişme olmuştur.

Buna karşı borat ve pamuk ihracatı gelirlerinde düşme vardır.

OCAK-MAYIS DÖNEMİNDE ÖNEMLİ İHRAÇ ÜRÜNLERİNDE FARKLILAŞMALAR

	Ihracat Değeri 1978 Milyon \$	1979 Milyon \$	Değişen Fark 1979/1978 Milyon \$	Yüzde Değişim 1978/1977 %	1979/1978 %
Tütün	75.2	108.8	33.6	- 14.8	44.7
Pamuk	184.4	161.3	-23.1	107.6	-12.5
Kuru Üzüm	31.0	44.7	13.7	36.0	44.3
Fındık	122.1	58.7	10.6	26.0	8.6
Narenciye	18.7	14.8	- 3.9	- 12.2	-20.8
Ham Borat	20.1	39.1	-19.0	4.2	94.7
Maden Cevherleri	9.1	12.3	3.2	- 47.4	35.4
Gıda San.	32.5	63.2	30.7	- 48.9	94.2
(Çimento)	(4.6)	(28.8)	(24.2)	(-31.4)	(526.0)
(Dokumacılık San.)	(100.1)	(174.6)	(74.5)	(-27.8)	(74.5)

1979 Yılıının ilk beş ayındaki ithalat kalemlerindeki başlıca değişmeler, ham petrol (% 42.9 oranında 204 milyon dolar), demir çelik ürünleri (% 34.6 oranında 64 milyon dolar), otomotiv parçaları (% 29.8 oranında 50 milyon dolar) ve elektrikli cihazlar (% 9.7 oranında 9 milyon dolar) ithalatındaki düşmeye karşı, kimya sanayii, makine sanayii, gübre ve fuel-oil ithalat giderlerindeki artıştan etkilenmiştir.

OCAK - MAYIS DÖNEMİNDE İTHALATTA
BAŞLICA DEĞİŞMELER

	İthalat Değeri		Değişen Fark 1979/1978 Milyon \$	Yüzde Değişim	
	1978 Milyon \$	1979 Milyon \$		1978/1977 %	1979/1978 %
Ham Petrol	475.8	271.7	- 204.1	13.6	- 42.9
Fuel - Oil	32.2	90.9	58.7	- 12.8	182.1
Gübreler	57.1	137.4	80.3	- 33.8	140.6
Kimya San.	230.6	372.5	141.9	- 31.5	61.5
Kara Nakıl Araçl. ve Parçaları	169.3	118.9	- 50.4	- 31.5	- 29.8
Demir Çelik San.	184.9	120.9	- 64.0	- 25.8	- 34.6
Makine Sanayii	305.0	352.9	47.9	- 36.0	15.7
Elektrikli Cihazlar	98.8	89.2	- 9.6	- 21.3	- 9.7

Yılın ilk beş ayına ait ithalat ve ihracat fiyatları değişmelerini tam olarak izlemeye imkan verecek göstergeler mevcut değildir.

Mevcut verilerin sonuçları ihracat birim fiyatlarında geçen yılın aynı dönemine göre önemli artışları ortaya koymaktadır. İhrac fiyatı düşen ürünler tütün ve taze meyvalardır. Buna karşı kuru üzüm ve pamukta önemli fiyat artışları ortaya çıkmıştır.

Pamuk ipliği ihrac fiyatları % 12.7, dokuma ve giyim eşyası ihrac fiyatları % 3.1 artmıştır.

OCAK - MAYIS DÖNEMİNDE
İHRACATTA FİYATLARIN GELİŞMESİ

	1978 Fiyatıyla 1979 Yılı İhracatı	1979 Fiyatıyla 1979 Yılı İhracatı	%
Tütün	119.248	108.830	- 8.7
Ham Pamuk	125.170	161.325	28.8
Linterler	2.027	2.139	5.5
Kuru Üzüm	29.751	44.764	50.5
Fındık	115.231	132.682	15.1
Turuncgiller	7.540	8.493	12.6
Limon	5.371	6.380	18.8
Diğer Taze Mey.	6.184	6.127	- 0.8
Pamuk İpliği	87.545	98.656	12.7
Dokuma Giyim Eşyası	31.444	32.404	3.1

İthal ürünlerinde de önemli fiyat artışları olmakla beraber bu oranlar yaygın bekleyişlerin tersine gelişmiştir. Örneğin Türkiye 1979 yılının ilk beş ayında petrolün geçen yılın aynı dönemine göre sadece % 5.8 oranında daha fazla fiyatla ithal etmiş, fakat gübreye % 39.2, demir çeliğe % 22.5 oranında daha yüksek fiyat ödemıştır.

OCAK - MAYIS DÖNEMİNDE
İTHALATTA FİYAT GELİŞMESİ

	1978 Fiyatıyla 1979 Yılı İthalatı	1979 Fiyatıyla 1979 Yılı İthalatı	%
Ham Petrol	256.582	271.689	5.8
Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	1.484	1.515	2.1
Fuel - Oil	85.840	90.950	6.0
Petrol Gazları	26.910	24.218	-10.0
Gübreler	98.679	137.403	39.2
Demir - Çelik	98.718	120.962	22.5

1979 Yılıının ilk beş ayında gerçekleştirilen ithalatın kullanım yerlerine göre dağılımında önemli nokta, yatırım malları ithalatında küçük de olsa ortaya çıkan gerilemedir.

Tüketim maddesi artışı olarak görülen rakam, yağ ithalatından etkilenmiştir.

İTHALATIN KULLANILIŞ YERLERİNE
GÖRE DAĞILIMI

	1978	1979	(Ocak-Mayıs) (Bin Dolar) %
			Artış
Yatırım Maddeleri	670.774	657.028	- 2.0
Tüketim Maddeleri	33.601	48.923	45.6
Ham maddeler	1.137.395	1.210.950	6.5
TOPLAM	1.841.770	1.916.901	4.1

Yılın ilk beş ayında gerçekleştirilen ithalatın kaynaklara göre dağılımı şöyledir:

OCAK - MAYIS İTHALATININ KAYNAKLARA GÖRE DAĞILIMI			(Bin dolar)
	1 9 7 8	1 9 7 9	% Değişim
Liberasyon	1.268.356	1.267.327	- 0.1
Tahsisli İthal Malları	290.300	379.675	30.8
Anlaşmalı Ülkeler	22.205	31.596	42.3
Program İthalatı	1.580.861	1.678.598	6.2
NATO - Enfrastrüktür	9.492	6.970	-26.6
Özel Yabancı Sermaye	9.729	12.572	29.2
Proje Kredileri	191.607	150.696	-21.4
Surplus Maddeleri	-	-	-
Bedelsiz İthalat	47.212	56.508	19.7
a) Bedelsiz	44.022	51.610	17.2
b) Bağış	3.190	4.898	53.5
Diğerleri	2.869	11.557	302.8
TOPLAM	1.841.770	1.916.901	4.1

İTHALAT VE İHRACATIN BÖLGELERARASI DAĞILIMI

(Ocak - Nisan)		1 9 7 8		1 9 7 9		(%)
		İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	
I. OECD ÜLKELERİ		70.04	61.92	64.87	62.14	
A) AET Ülkeleri		49.27	40.70	44.08	37.85	
a. Altı'lar		42.32	35.47	33.35	38.74	
- Batı Almanya		24.51	18.26	17.74	13.63	
- Belçika Lüksemburg		3.92	2.26	3.00	1.75	
- Fransa		5.63	7.64	4.27	6.10	
- Hollanda		3.50	1.75	1.88	3.61	
- İtalya		4.73	5.53	10.11	9.97	
b. Diğ'ler		6.95	5.23	5.31	4.50	
- Danimarka		0.32	0.16	0.27	0.15	
- İngiltere		6.47	5.04	4.84	4.34	
- İrlanda		0.17	-	0.19	0.01	
B) Diğer OECD Ülkeleri		20.77	21.22	24.29	20.82	
- Birleşik Amerika		6.96	5.99	7.05	9.87	
- Japonya		1.01	4.01	1.42	2.11	
- İsviçre		7.40	4.37	7.60	5.95	
- Diğerleri		5.39	6.83	4.72	6.34	
II. İKİLİ ANLAŞMALI ÜLKELER		5.10	1.71	5.05	1.65	
- Sovyetler Birliği		5.05	1.69	5.05	1.60	
- Arnavutluk		0.03	-	-	0.04	
III. SERBEST DÜVİZLİ ANLAŞMALI ÜLKELER		21.05	33.41	26.66	30.55	
- Doğu Avrupa Ülkeleri		9.52	5.07	8.16	9.77	
- RCD Ülkeleri		2.51	8.30	0.28	6.08	
- Diğerleri		9.01	20.03	18.20	14.68	
IV. DİĞER ÜLKELER		3.81	2.96	3.42	5.66	
Toplam		100.00	100.00	100.00	100.00	

Petrol Faturası

Türkiye'nin petrol ve akaryakıt ithalatı ve bu ithalat için ödemeleri şöyledir:

HAM PETROL VE AKARYAKIT İTHALATIMIZ

	Miktar (000 Ton)		Değer (Milyon \$)	
	Ham Petrol	Akaryakıt	Ham Petrol	Akaryakıt
1974	10.464.5	294.0	693.6	26.2
1975	8.920.1	545.8	718.1	41.6
1976	11.512.7	767.5	1.002.4	58.3
1977	11.750.4	2.261.7	1.151.6	220.0
1978	10.762.1	2.431.1	1.043.5	280.9

Petrol sorunu tartışılırken genellikle ham petrol rakamları söz konusu olmaktadır. Ham petrol ile ürünü toplamak doğru olmasa bile, değer toplaması şöyle bir görünüm vermektedir.

HAM PETROL + AKARYAKIT

	Miktar (000 Ton)	Değer (Milyon \$)
1974	10.758.5	719.8
1975	9.465.9	759.7
1976	12.277.2	1.060.7
1977	14.012.1	1.371.6
1978	13.193.1	1.323.6

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

1978 Yılında ham petrol yanında önemli ürün ithalatının dağılımı şöyledir:

TOPLAM PETROL İTHALATIMIZ

	1976		1977		1978	
	Miktar 000 Ton	Değer Milyon \$	Miktar 000 Ton	Değer Milyon \$	Miktar 000 Ton	Değer Milyon \$
Ham Petrol	11.512.7	1.002.4	11.750.4	1.151.6	10.762.1	1.043.5
Akaryakıt	767.5	58.3	2.261.7	220.0	2.431.1	280.9
Makina Yağları	35.7	9.8	87.2	24.5	25.3	8.5
LPG	229.1	31.9	191.6	31.2	358.2	55.7
TOPLAM	12.545.0	1.102.4	14.290.9	1.427.3	13.576.7	1.388.6

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

Görüleceği gibi Türkiye için ham petrol ithalatına yapılan ödemeler büyük önem taşımaktadır.

Türkiye, toplam ham petrol ihtiyacını, kendi kaynaklarından ve ithalattan şöyle karşılamaktadır:

TÜRKİYE'NİN HAM PETROL KULLANIMI

	İç Öretim	(Milyon Ton) Tüketim	İthalat	Tüketimde Yerli Payı
1969	3.6	6.5	2.9	55
1970	3.5	7.0	3.5	50
1971	3.5	9.1	5.6	38
1972	3.4	10.1	6.8	33
1973	3.5	11.3	7.8	31
1974	3.3	13.8	10.4	24
1975	3.1	11.9	8.9	25
1976	2.6	14.1	11.5	18
1977	2.7	14.4	11.7	19
1978	2.7	13.5	10.7	20

Son yıllardaki petrol fiyatlarındaki önemli dalgalanmalara karşın Türkiye'nin ham petrol ithalatı ve bu amaçla yaptığı ödemelerle ilgili son bilgiler şöyledir:

HAM PETROL İTHALATI

	Milyon \$	Ton	Değerde % Artış	Toplam İth. İçinde % Pay	\$ / Ton
1974	693.6	10.464.484	247.0	18.3	66.28 ^{1/}
1975	718.1	8.920.234	4.3	15.2	80.50
1976	1.002.5	11.512.726	39.6	19.5	87.07
1977	1.151.6	11.750.450	14.8	19.8	98.00
1978	1.043.5	10.762.107	- 9.4	22.7	96.96
1976 Ocak/Mayıs	386.1	4.621.708	62.2	12.4	83.54 ^{2/}
1977 Ocak/Mayıs	418.5	4.447.458	8.4	17.6	94.09 ^{3/}
1978 Ocak/Mayıs	475.8	4.911.720	13.7	25.8	96.87 ^{4/}
1979 Ocak/Mayıs	271.7	2.648.710	-43.0	14.2	102.57 ^{4/}

1/ Varili 10.53 \$

2/ Varili 14.96 \$

3/ Varili 15.40 \$

4/ Varili 16.30 \$

Görüleceği gibi ithalatda artış değil miktar ve değer olarak gerileme ortaya çıkmaktadır.

Bu gerileme, tamamen kaynak sorunundan doğmaktadır.

Türkiye'nin tüketim yapısındaki çarpıklıklar ötesinde, petrol savurganlığı içinde olduğunu söylemek güçtür. Çünkü kişi başı petrol tüketiminde Türkiye çok gerilerdedir:

KİŞİ BAŞI PETROL TÜKETİMİ
1977

	Yılda Kişi Başı Kg.		Yılda Kişi Başı Kg.
U.S.A.	3980	İsviçre	2021
Kanada	3744	İtalya	1718
İsveç	3435	Finlandiya	1649
Danimarka	3223	Rusya	1532
Avusturalya	2779	Avusturya	1461
Hollanda	2738	İspanya	1266
Finlandiya	2654	Yunanistan	1171
Japonya	2306	Portekiz	812
Batı Almanya	2217	Yugoslavya	645
Fransa	2175	Türkiye	418
Norveç	2191	Çin	86

Türkiye'de petrol türevlerinin kullanımına ilişkin genel bilgiler şöyledir:

BAŞLICA PETROL TÜREVLERİNİN KULLANIMI

	Oran		Oran
<u>GENEL TOPLAM</u>	<u>100.0</u>		
- Tarım	5.8		
- Ulaştırma	39.2		
- Ev, Ticaret	17.8		
- Enerji	9.1		
- Sanayi, Diğer	28.1	<u>MOTORİN</u>	<u>100.0</u>
<u>BENZİN</u>	<u>100.0</u>	- Tarım	19.3
- Tarım	0.4	- Ulaştırma	72.1
- Ulaştırma	97.0	- Enerji	6.2
- Sanayi, Diğer	2.6	- Sanayi, Diğer	2.4
<u>GAZ YAĞI</u>	<u>100.0</u>	<u>FUEL - OİL</u>	<u>100.0</u>
- Tarım	2.8	- Ev, Ticaret	26.8
- Ev, Ticaret	97.2	- Ulaştırma	6.7
		- Enerji	14.1
		- Sanayi, Diğer	52.4

Petrol faturasını kullananlar arasında dağılımı ise şöyledir:

PETROLO KİM KULLANIYOR?

	Tüketim İçindeki Payı	1978 Yılı Döviz Harcaması ^{1/} (Milyon \$)
Sanayi Fuel - Oil	% 39.0	542
Kalorifer Fuel - Oil	6.5	90
Mazot	27.7	284
Özel Otomobil Benzini	5.7	79
Taksi, Dolmuş Araç Benzini	7.8	108
Tüpgaz	5.2	72
Nafta	2.3	32
Asfalt	2.1	29
Jet Yakıtı	1.2	17
Madeni Yağ	1.2	17
Rafine Yağı	1.1	15
Solvent	0.1	1.5
Diğerleri	0.1	1.5
TOPLAM	100.0	1.388

^{1/} Ham petrol ve diğer ürün ithalatı toplamı

Dünya petrol fiyatlarındaki artışlardan tüm ülkeler etkilenecektir.

Bu artış, tüm dünya fiyatlarında değişime neden olacaktır. Tabii ki sanayi ürünleri fiyatı, nisbi olarak tarım ürünlerine karşı avantajını koruyacaktır. Fakat hiçbir ülkede petrol faturasının tamamı ek yük olarak ortaya çıkmayacaktır.

Euromoney Dergisi gelişmekte olan ülkeler için 1979 yılında (normal kullarımda) petrol fiyatlarındaki artışın ortaya çıkaracağı ek faturayı şöyle hesaplamaktadır:

PETROL FİYATLARI ARTIŞININ
GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERE
1979 YILINDA EK FATURASI

(Milyon dolar)

Brezilya	1.155	Meksika	-450
Türkiye	300	Mısır	-145
Filipinler	226	Cezayir	-1.245
Şili	105	İndonesya	-1.940
Güney Kore	561	İspanya	1.250
Tayland	206	Finlandiya	338
Taiwan	384	Yunanistan	290
Arjantin	75	Güney Afrika	300
Peru	- 55		

Türkiye petrol tüketimini devamlı olarak kısararak faturasını azaltamaz. Petrolde kömüre geçiş, bir yanda kömür üretiminin artırılması, dağıtımının düzenlenmesi ve teknik değişiklikler yanında öte yanda önemli sınırlamalar nedeniyle güç olacaktır.

Gerçekçi bir yaklaşımla, petrol faturasının büyüklüğünden endişeye ve ümitsizliğe kapılacak yerde, bu faturayı ödeyecek bir ihracat uygulamasına ağırlık vermek daha akılcı olacaktır.

Turizm Gelirleri

1979 Yılında, petrol sorunu ile anarşik olayların dışarıya abartılarak aktarılması yanında kamunun turizm uygulamasından sorumlu kuruluşlarının "uygulamaya dönük hiçbir olumlu" katkılarına rastlanamaması sonucu, yabancı turist girişlerinde umulanın üzerinde gerileme ortaya çıkmıştır.

Özellikle kıyı tesislerinde yabancı turistlerin kapasite kullanımındaki gerileme çok önemli boyutlara ulaşmıştır.

Yılın ilk üç ayına ait turist giriş rakamları bile bu düşmeyi vurgulamaktadır.

TURİST GİRİŞLERİ

	(Kısa)	
	1979	1978
Ocak	55.883	62.059
Şubat	58.299	59.408
Mart	70.123	103.328
3 Aylık	184.305	224.795

Turist girişlerindeki düşmeye paralel olarak turizm gelirlerinde de 1979 yılında önemli gerilemeler ortaya çıkacaktır.

Yıl içinde yapılan devalüasyonun turizm gelirlerini artırma şansının kullanılamaması çok büyük kayıptır. Bu kayıpta ülkenin genel ekonomik ve sosyal sorunlarından kaynaklanan engeller yanında kamunun turizm uygulamasını yürüten kuruluşlarının büyük sorumlulukları bulunduğu ortadadır.

TURİZM GELİR / GİDERİ

	(Milyon ₺)			(Milyon ₺)		
	1979	1979	Fark	1978	1978	Fark
Ocak	12.4	7.0	5.4	8.1	5.6	2.5
Şubat	8.0	4.7	3.3	8.3	4.5	3.8
Mart	10.2	6.2	4.0	11.5	5.0	6.5
Nisan	18.1	7.0	11.1	13.5	4.8	8.7
4 Aylık	48.7	24.9	23.8	41.4	19.9	21.5

1979 Yılıının ilk beş ayının bir özelliği de, Türkiye'de dış turizme açık yatak kapasitesinde artış yerine azalma eğiliminin belirmesidir. Turizm işletmelerindeki iş barışından kaynaklanan nedenlerle ve doluluk oranlarındaki düşmeye dayalı olarak iç ve özellikle dış pazarda isim yapmış işletmeler, konu değiştirmektedir.

Büyük şehirlerdeki dış turizme dönük ve önemli dış bağlantıları bulunan turistik kapasitelerin ise gene iş barışından kaynaklanan nedenlerle ya devamlı grev-lokavt bekleyişinde veya uygulamasında kalması kısa dönemde maddi kayıplara neden olurken uzun dönemde özellikle dış pazarla telafi edilemeyecek olumsuz sonuçlar yaratmaktadır.^{1/}

^{1/} Turizm Bakanı ve üst yöneticileri "20 gün süreli yurt dışı mesleki tetkik gezileri" nedeniyle, dış turizm bakımından en önemli günlerde İstanbul'da önde gelen iki büyük otelin uzun süre kapanmasına neden olan anlaşmazlıklarla ilgilenme imkanını bulamamışlardır.

İşçi Gelirleri

1979'un ilk yarısında işçi geliri girişleri geçen yılın 12 aylık girişine eşit düzeye erişmiştir:

İŞÇİ GELİRLERİ			(Milyon ₺)
	1977	1978	1979
Ocak	75.4	42.4	83.1
Şubat	69.4	43.4	75.4
Mart	70.6	73.5	55.6
Nisan	67.7	55.5	128.6
Mayıs	76.4	61.6	639.3
Haziran	94.3	66.0	268.0 ^{1/}
Temmuz	106.2	87.2	
Ağustos	109.1	119.3	
Eylül	95.1	119.3	
Ekim	81.3	129.9	
Kasım	63.8	96.0	
Aralık	75.4	99.1	
Ocak/Mayıs	359.5	276.4	982.0
Ocak/Aralık	981.7	983.1	

^{1/} Geçici

İşçi gelirlerindeki artış üç önemli etkenden kaynaklanmaktadır:

- Resmi döviz kurlarındaki yükseltmeler
- Döviz karşılığı dahilde otomotiv ürünleri satışı
- Bedelsiz ithal yoluyla otomobil ithali konusunda yılın ilk aylarında getirilen kolaylıklar.

Dahilde döviz ile otomotiv ürünleri satışı (ihracat) rakamlarına değil işçi gelirlerine eklenmektedir.

1979 Yılıının ilk yarısında dahilde döviz karşılığı binek otomobili satışı nedeniyle işçi gelirlerine katkı şu gelişmeyi göstermiştir:

	Adet	000 ₺
Ocak	2.873	23.612
Şubat	287	2.263
Mart	43	365
Nisan	8	69
Mayıs	22	141
Ocak/Mayıs	3.233	26.450

Bedelsiz ithal yoluyla otomobil ithali konusunda yılın ilk aylarında getirilen kolaylıklar işçi dövizli giriş ve çıkışını değişik biçimde etkilemiştir.

Söyleki, otomobillerin büyük kısmı, Türk Bankalarında açılan ve belli süre muhafaza edilen DÇM hesaplarına tanınan hak ile getirilmiştir. Bu konudaki uygulama için bir sınır getirilmesinden sonra, işçiler haklarını hemen kullanma durumunda kalmışlar ve otomobil alımı ve ithali için DÇM hesaplarındaki birikimlerini çekmişlerdir. Bu nedenle işçi tasarrufundan kaynaklanan DÇM hesaplarında düşme görülmüştür.

İthal aşamasında, belli otomotiv ürünleri gümrüklerinin dövizle ödenmesi zorunluluğu da, bir yanda belli miktarda ek döviz girişine neden olurken, öte yanda gene DÇM hesaplarında azalma ortaya çıkarmıştır.

Mayıs ayı sonu itibariyle 2.4 milyar dolar olan toplam DÇM bakiyesinin 375 milyon dolarlık kısmı (yaklaşık % 15'i) işçi tasarruflarından oluşmaktadır.

1979 Yılı başında 2.852 milyon dolar olan DÇM hesaplarından yılın ilk beş ayında 384.2 milyon dolarlık çekiliş olmuştur.

Bu çekilişin 100 milyon dolar dolayındaki kısmının primli kur uygulaması nedeniyle işçilerin kapattıkları hesaplardan kaynaklandığı bildirilmektedir.

DÇM Hesaplarındaki bu düşme, işçi gelirlerinde artış olarak hesaba girmektedir.

Kalan 280 milyon dolar dolayındaki DÇM çekilmesinin de en az yarısı "bedelsiz ithal" hakkından yararlanarak dışarıdan otomobil satın almak amacıyla kullanılmıştır.

DÇM HESAPLARI

	(Milyon Dolar)	
	1 9 7 9	1 9 7 8
Ocak	2.852.4	1.882.8
Şubat	2.848.8	1.954.3
Mart	2.845.1	2.057.9
Nisan	2.561.8	2.047.0
Mayıs	2.468.2	2.098.0
Haziran		2.135.0
Temmuz		2.184.9
Ağustos		2.481.9
Eylül		2.616.4
Ekim		2.852.2
Kasım		2.859.7
Aralık		2.860.6

% 95'i Alman Markı ve İsviçre Frangı birimiyle gelen ve cari kurdan Mayıs ayı sonunda 2.4 milyar dolar olarak hesaplanan DÇM bakiyesinin 2 milyar dolarlık kısmı bilindiği gibi "yabancı bankalarla yapılacak borç erteleme anlaşması imzalandığı takdirde" 7 yıl vadeli Devlet Borcu niteliğini alacaktır.

1979 Yılında Döviz Gelir / Gideri ve Dış Borçlar

1978 Yılı döviz giriş çıkışları ile 1979 yılı için yapılan bir tahmin aşağıda verilmiştir:

BAŞLICA DÖVİZ HAREKETLERİ

	(Milyon \$)	
	1 9 7 8	1 9 7 9
	Gerçekleşme	Tahmin
BAŞLICA DÖVİZ GİDERLERİ		
İthalat Transferleri	3.048	4.245
(Askeri Harcama)	(256)	(195)
Borç Ödemesi	205	790
Borç Faizi	283	795
Kâr Transferleri	65	75
Proje Kredileri Hizmet Ödemesi	50	45
BİS Ödemesi	190	
Toplam	3.841	5.950
BAŞLICA DÖVİZ GELİRLERİ		
İhracat Geliri	1.873	2.350
İşçi Gelirleri	983	1.800
Turizm Gelirleri (Net)	128	150
Görünmeyen İşlemler	250	350
Program Kredileri	496	
(IMF)	201	
(Dünya Bankası)	150	
(Libya)	100	
(Diğer)	45	
Toplam	3.930	4.650
ACIK		1.300

Bu tahmine göre 1979 yılı finansman açığı 1.300 milyon \$ dolayında görülmektedir.

Ancak geçmiş yılların Merkez Bankasında bekleyen acil yükünü de bu rakama eklemek gerekir.

Temmuz ayı başı itibariyle Merkez Bankasında bekleyen transferler 2.950 milyon \$ dolayındadır.

Bunların % 47'si, 1.3 milyar dolarlık kısmı özel sektörün ithalat işlemleriyle ilgili transfer talepleridir.^{1/}

Ayrıca Temmuz ayı başı itibariyle yeni ithalat işlemlerine ilişkin istem toplamının 1.2 milyon \$ dolayında olduğu bilinmektedir.

^{1/} Haziran ayındaki devalüasyondan etkilenen kısım 1.250 milyon dolarlık transfer talebi olarak hesaplanmaktadır. Kalan bölüm, 6 aylık süre geçtiğinden Devletin kur garantisi kapsamına girmiştir. Kur garantisine girmeyen kısım için talep edilen kur farklarının (ortalama dolar başı 20-22 TL. kur farkı hesabıyla) 25 ilâ 27.5 milyar lira dolayında olacağı hesaplanmaktadır.

TÜRKİYE'NİN DİŞ BORÇLARI
(Anapara olarak)^{1/}

(Milyon Dolar)

	1976	1977	1978
<u>Orta ve Uzun Süreli^{2/}</u>	<u>4.212</u>	<u>4.819</u>	<u>7.052</u>
A. Uluslararası Kuruluşlar	1.496	1.682	2.137
1)Uluslararası Para Fonu	396	409	621
2)Dünya Bankası	363	488	635
3)Uluslararası Kalkınma Bankası	163	180	188
4)Uluslararası Finansman Ku.	118	117	109
5)Avrupa Yatırım Bankası	371	398	440
6)Avrupa İskan Fonu	85	90	118
7)İslam Kalkınma Bankası	-	-	26
B. İkili Kaynaklar	2.716	3.137	4.915
1)Yabancı Hükümetler ^{3/}	2.388	2.364	3.953
2)Para Piyasaları	328	357	332
3)Yabancı Firmalar	-	416	630
<u>Kısa Süreli^{4/}</u>	<u>3.115</u>	<u>6.620</u>	<u>7.366</u>
1)Banker Kredileri	411	384	333
2)DÇM Hesapları ^{5/}	1.781	1.979	2.860
3)DÇM Ödeme Gecikmeleri	-	289	357
4)Akreditif Taahhütleri ^{6/}	-	204	250
5)Muhabir Borçları ^{7/}	124	240	346
6)Uluslararası Ödemeler B.	150	190	-
7)Dresdner Bank	49	173	363
8)İhracat Unfinansmanı	-	83	-
9)Petrol Ofisi ^{8/}	-	150	150
10)Renault - EMCC	-	-	135
11)Irak Petrol Borcu ^{9/}	-	350	-
12)İran Petrol ^{10/}	-	-	150
13)Kabul Kredileri	-	560	848
14)Satıcı Kredileri ^{11/}	-	1.508	1.224
15)Kliring Tasfiyeleri	600	510	350
T O P L A M	7.327	11.439	14.418

1/ Türkiye'nin 1978 yılı sonunda fiilen kullanılmış kredilerden oluşan 14.4 milyar dolarlık dış borçları yanında, anlaşması imzalanmış olmasına karşın henüz kullanılmamış kredileri 4.6 milyar doları bulmaktadır. Kullanılmamış kredilerin de dikkate alınması suretiyle yapılan hesaplamalar faiz yükünün 6 milyar dolar olduğunu ortaya koymaktadır.

2/ Üç yıl ve daha uzun süreli.

3/ 1978 Yılı rakamı, Irak ve Libya ile imzalanan anlaşmalar uyarınca ertelenen mal ihracatı karşılığında tasfiyesi kararlaştırılan petrol borçları ile OECD bünyesinde gerçekleştirilen 503 milyon dolarlık satıcı kredisi ertelemelerini de kapsamaktadır.

4/ Üç yıldan daha kısa süreli

5/ DÇM borçlarının 1978 yılındaki artışı, kredi girişine dayanmamaktadır. Tamamına yakın bölümü İsviçre Frangı ve Alman Markı'ndan oluşan DÇM kredileri, bu paraların ABD Doları karşısında kazandığı değer nedeniyle ABD Doları çinsinden tanımlanırken artmış görünmektedir.

6/ Türkiye ile doğrudan ilişkisi olmayan üçüncü kişi ve bankalara olan borçlar. Servis görevi Citibank'a verilmiştir.

7/ Over draft

8/ Wells Fargo Bank öncülüğündeki bir bankalar konsorsiyumundan sağlanan bu kredi, 19 ve 26 Ocak 1979 tarihlerinde 82.5 milyon doları öz kaynaklardan, 62.5 milyon doları da İsviçre'deki bir finansman kurumundan sağlanan köprü finansmanı ile ödenmiştir. Köprü finansmanının süresi 26 Mart'ta üç ay süreyle uzatılmıştır.

9/ 1978 Yılında ertelenmiştir. Yabancı Hükümetler kaleminde görünmektedir.

10/ Kredi İran olayları nedeniyle işlerliğini yitirmiştir.

11/ 1978 Yılında 503 milyon dolarlık bölümü OECD bünyesinde ertelenmiştir. Yabancı hükümetler kaleminde görünmektedir.

Haziran ayında Paris'de OECD çerçevesinde yürütülen çalışmalar ve IMF ile yapılan ön anlaşmanın sonuçlarına göre Hükümet 1979 yılı için aşağıdaki kredilerin bekleyişi içine girmiştir.

OECD YARDIM KONSORSİYUMU ÇERÇEVESİNDE
PROGRAM KREDİLERİ

Avusturya	35
Belçika	75
Danimarka	5
Finlandiya	2
Fransa	70
F.Almanya	200
İtalya	40
Japonya	70
Hollanda	20
Norveç	71
İsveç	10
İsviçre	30
İngiltere	30
A.B.D.	248
Dünya Bankasından Beklenen Program Kredisi	150
Büyük Bankalardan Beklenen Serbest Kredi	400
IMF'den Beklenen Ek İmkanlar	150
TOPLAM	1.606

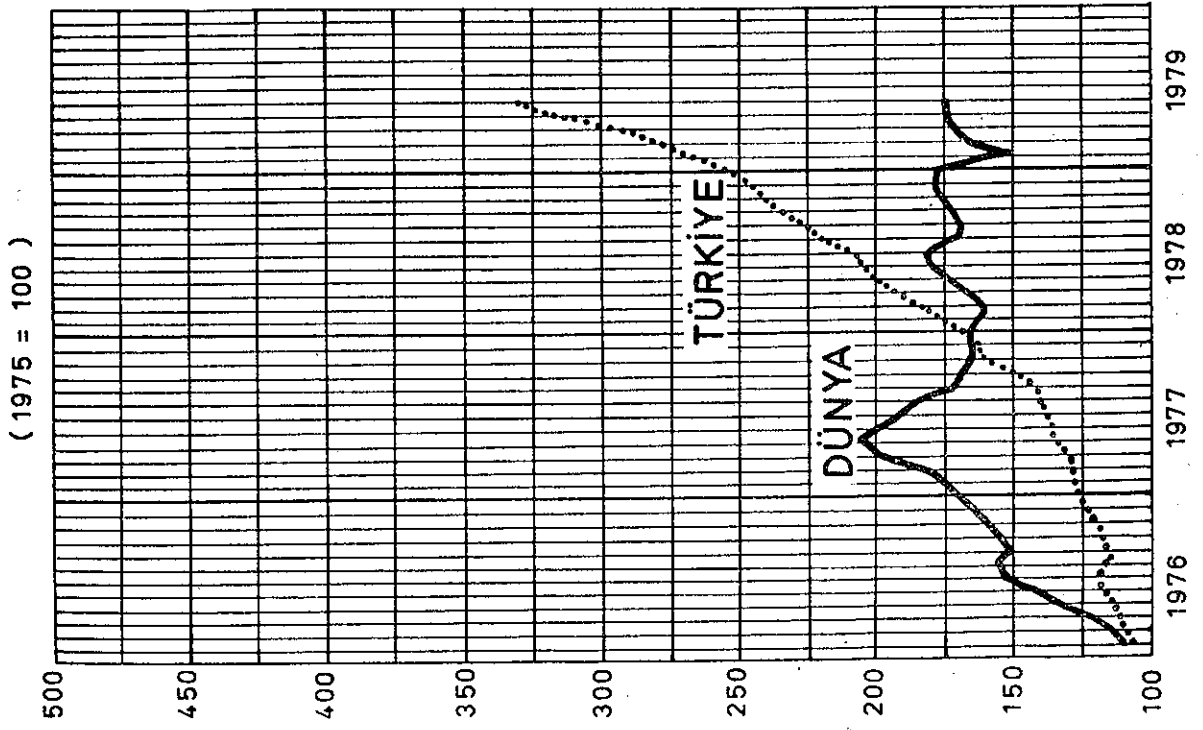
Türkiye'nin 1979 yılında sağlayabileceği ek finansman imkanı en iyimser bekleyiş ile 1.6 milyar dolar dolayında görülmektedir.

Bu durumda Merkez Bankası'nın döviz kasasının yıl içinde işlerlik kazanmasının güçlüğü ortaya çıkmaktadır.

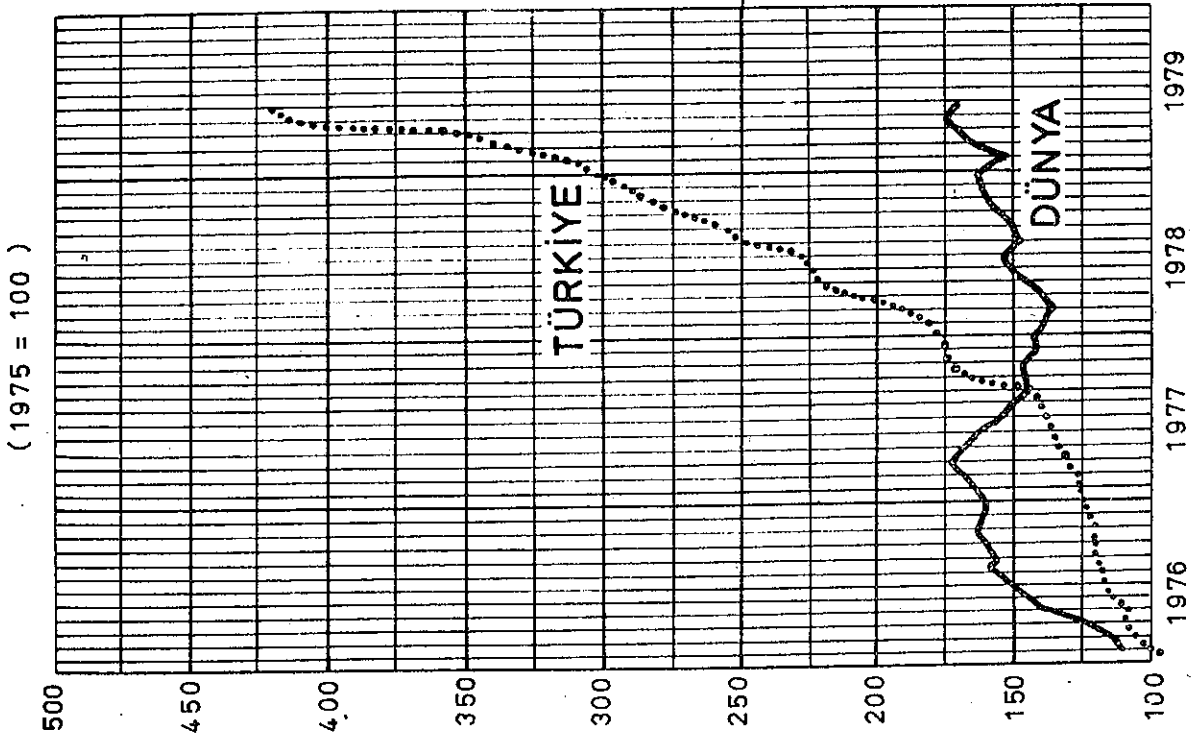
Türkiye'nin IMF tarifine uygun rezerv hesapları ise aylar itibariyle şöyle bir değişim göstermiştir:

	(Milyon \$)		
	1977	1978	1979
Ocak	933.0	626.9	641.2
Şubat	970.5	660.2	621.5
Mart	702.2	701.5	672.7
Nisan	647.5	846.6	656.6
Mayıs	665.8	683.4	968.6
Haziran	717.4	743.3	
Temmuz	719.7	813.5	
Ağustos	700.2	923.1	
Eylül	646.0	1.086.3	
Ekim	571.6	1.030.5	
Kasım	521.9	972.9	
Aralık	629.7	711.4	

DÜNYA ve TÜRKİYE TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ (1975 = 100)

DÜNYA ve TÜRKİYE SANAYİ HAMMADDE FİYAT ENDEKSİ (1975 = 100)

Dünya Fiyatlarından Kopan Fiyatlar

Bir ülkenin fiyatları dünya fiyatlarıyla benzer gelişim içinde ise "parasının değeri" sabit kalır.

Ülke fiyatı, dünya fiyatlarından uzaklaştıkça "kur ayarlaması" zorunluluğu doğar. Kur ayarlaması, iç fiyat ile dış fiyat arasında bozulan dengeyi kurabilecek tek araçtır.

Kur ayarlaması yapılır, denge kurulur. Sonra tekrar fiyatlar artarsa yeni bir kur ayarlaması mukadderdir.

Türkiye özellikle 1978'den sonra bu tırmanmanın içine girmiştir.

Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi 1960'lı yıllarda Türkiye dünya fiyatlarıyla ilişkisini koparmamıştır.

Sorun 1978'lere doğru ortaya çıkmıştır.

1978 yılında ve 1979 yılının ilk yarısında sorunun önemi büyüktür.

İçeride fiyat artışları % 60'larda dolarken, kur ayarlaması aracını kullanmadan fiyat artışları % 10'larda dolayan bir ülkenin ürünleriyle rekabet etmeye olanak yoktur.

İç fiyatlar süratli biçimde artarken, resmi kur ne ölçüde sabit tutulursa tutulsun serbest piyasada ülke parasının değeri aynı süratte artar.

Diğer sayfalarda 1979 yılının ilk yarısında serbest piyasada döviz fiyatındaki değişiklikler verilmekte, bunlar çizgili olarak da gösterilmektedir.

Özellikle Türkiye'de altın fiyatına bağlı olarak dövizin serbest piyasa fiyatındaki değişimler önemle incelenmelidir.

TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA FİYAT ARTIŞLARI ARASINDAKİ FARK

	Ortalama		1978
	1961/70	1971/78	
A.B.D.	2.8	6.7	7.7
Japonya	5.8	8.4	3.8
Federal Almanya	2.7	5.2	2.6
Fransa	4.0	9.0	9.3
İngiltere	4.1	13.2	8.3
Kanada	2.7	7.7	9.0
İtalya	3.9	12.7	11.6
Yunanistan	2.1	12.4	12.5
Hollanda	4.0	7.8	4.1
Portekiz	3.9	18.2	22.6
İspanya	6.0	15.3	19.7
İsviçre	3.3	5.3	1.1
Türkiye	5.9	23.3	52.6

TL DEĞERİNDEKİ DEĞİŞİMLER

	A.B.D. Doları	Alman Markı	Sterlin	Fransız Frankı	İsviçre Frankı	Avusturya Şilini	Belçika Frankı	Hollan. Florini	Norveç Kronu	Danimarka Kronu	İsveç Kronu	100 İtalyan Lireti	Kanada Doları
1970 10 Ağustos	14.85	4.09	35.94	2.69	3.46	0.58	0.30	4.13	2.09	2.00	2.89	2.39	13.95
1 Ocak	14.00	5.25	32.30	3.04	4.34	0.72	0.35	5.03	2.46	2.23	3.07	2.28	14.10
24 Ocak	-	-	-	2.80	-	-	-	-	-	-	-	2.14	-
6 Şubat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14 Mayıs	13.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20 Eylül	13.85	-	-	2.88	4.60	0.74	-	-	-	-	-	-	-
30 Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4 Kasım	-	31.81	-	2.90	4.77	-	0.36	5.17	2.47	2.29	3.11	2.04	13.85
27 Kasım	-	5.65	-	2.93	5.21	0.79	0.37	5.40	2.59	2.40	3.25	-	-
13 Ocak	-	5.77	32.45	3.13	5.38	0.81	0.39	5.56	2.67	2.44	3.40	2.12	-
30 Ocak	-	5.95	33.00	3.28	5.60	0.84	0.40	5.77	2.79	2.53	3.48	2.16	-
6 Mart	-	-	-	3.26	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17 Nisan	14.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13 Mayıs	-	-	-	3.41	-	-	-	-	-	-	3.52	2.21	-
21 Haziran	-	-	32.32	3.48	-	-	-	-	2.85	2.57	-	-	-
4 Temmuz	-	-	32.05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8 Temmuz	14.25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14 Ağustos	14.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28 Ağustos	14.75	-	-	-	-	-	-	-	2.65	2.45	3.35	-	-
20 Eylül	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28 Ekim	15.00	-	-	-	-	-	-	5.77	2.65	2.45	-	-	13.85
31 Aralık	-	5.95	32.05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31 Ocak	-	-	31.05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16 Mart	15.50	6.15	30.00	3.40	6.12	-	-	-	2.75	-	3.48	1.90	15.50
2 Nisan	16.00	6.40	29.90	3.35	6.35	0.88	0.41	5.96	2.91	2.64	3.65	-	16.25
27 Ekim	16.50	6.85	26.40	3.33	6.80	0.96	0.44	6.50	3.12	2.80	3.90	-	16.95
1 Mart	17.50	7.30	30.00	3.50	-	1.03	0.48	7.00	3.32	2.98	4.14	1.98	16.70
3 Ağustos	-	7.63	30.30	3.57	7.24	1.07	0.49	7.14	-	2.91	3.99	-	16.30
21 Eylül	19.25	8.27	33.55	3.90	8.06	1.16	0.53	7.80	3.50	3.11	3.93	2.17	17.91
2 Aralık	-	8.60	34.70	-	8.85	-	-	-	-	-	-	-	17.46
1 Mart	25.00	11.50	45.75	5.05	12.20	1.58	0.73	10.60	4.54	4.20	5.18	2.80	22.68
8 Mayıs	-	11.73	-	5.30	12.56	1.63	0.76	11.02	-	4.32	5.28	-	22.22
21 Ağustos	-	12.30	47.37	5.61	14.89	1.69	0.77	11.34	4.65	4.43	5.51	2.92	21.77
21 Eylül	-	12.43	48.17	-	15.64	1.72	0.80	11.46	4.70	4.52	5.56	2.96	21.42
30 Eylül	-	12.74	-	5.68	16.12	1.76	0.80	11.72	4.79	4.61	-	3.00	21.26
9 Ekim	-	12.88	-	-	-	-	0.81	11.88	4.85	-	-	-	-
17 Ekim	-	13.25	-	5.79	-	1.81	0.83	12.14	4.97	4.76	5.70	-	-
24 Ekim	-	13.86	50.10	5.96	16.16	1.88	0.87	12.65	5.11	4.96	5.88	3.09	-
10 Nisan	26.50	13.86	50.10	5.96	15.20	1.88	0.87	12.65	5.11	4.96	5.88	3.09	21.26
10 Mayıs	(47.10)	(24.65)	(89.05)	(10.61)	(27.02)	(3.36)	(1.56)	(22.50)	(9.10)	(8.82)	(10.46)	(5.50)	(37.80)
10 Haziran	26.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12 Haziran	(42.10)	(22.05)	(79.59)	(9.49)	(24.15)	(3.00)	(1.40)	(20.12)	(8.13)	(7.89)	(9.35)	(4.91)	(33.78)
12 Haziran	26.50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12 Haziran	(37.10)	(19.42)	(70.14)	(8.36)	(21.28)	(2.65)	(1.23)	(17.73)	(7.16)	(6.95)	(8.24)	(4.33)	(29.77)
12 Haziran	35.00	18.31	72.17	7.88	20.07	2.49	1.15	16.71	6.75	6.35	7.99	4.08	29.77
12 Haziran	(47.10)	(24.64)	(97.12)	(10.60)	(27.01)	(3.35)	(1.55)	(22.49)	(9.08)	(8.55)	(10.75)	(5.46)	(40.06)

Haziran ayında yapılan devalüasyon ile Türk Lirası için tesbit olunan 47.10 TL. dolar fiyatı, gerçekçi bir tesbittir.

Ve hatta belli bir oranda "uzak görüş" payı eklenmiştir.

Eğer devalüasyon ile birlikte, "döviz kasasına işlerlik" kazandırılabilse idi ve "fiyat artışları" sınırlandırılabilse idi, bu devalüasyon oranında ekonominin yeniden dengeye kavuşması olanağı bulunabilirdi.

Ancak, dolar kuru 47.10 TL.'de dengede ve hatta dengenin de ilerisinde bir "emniyet sahasında" tesbit edilmişken,

- Türkiye'de her ay fiyat artışları % 5 dolayında olursa;
- Buna karşı, bizim ilişkili bulunduğumuz ülkelerde, aylık fiyat artışları % 1'in altında kalırsa,

bu dengenin ay, ay bozulması, TL.sının gerçekçi fiyatının değişmesi mukadderdir.

Aşağıdaki tablo bu tehlikeyi vurgulamak için hazırlanmış "spekülatif" bir çalışmanın sonuçlarını vermektedir.

TÜRKİYE'NİN GERÇEK DÖVİZ KURU
(Türkiye ile önemli ticari ilişkileri
olan ülkeler bakımından)

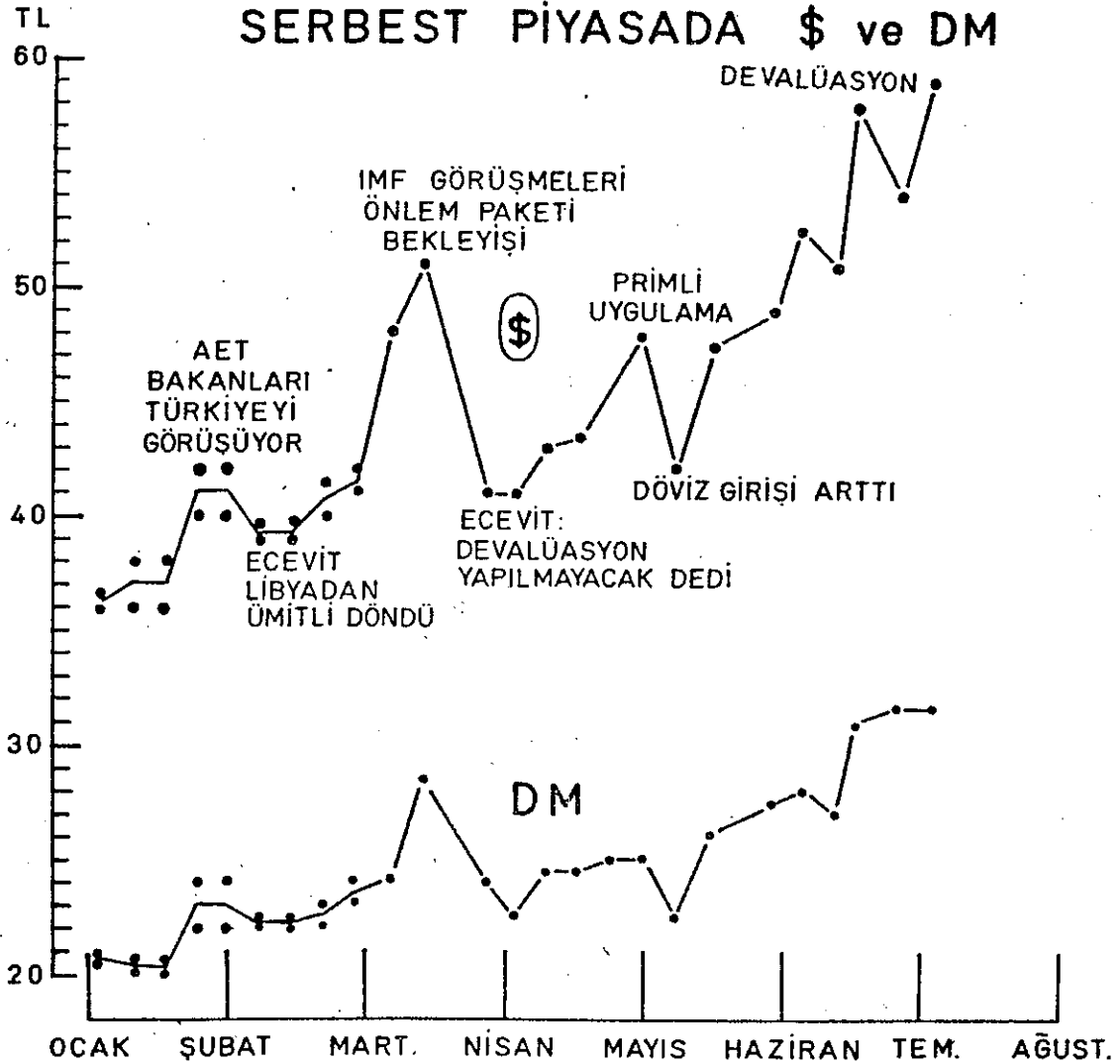
	Doların TL.Döviz Kuru	Dolar Kurunun Endeksi	Nisbi Fiyatlar Endeksi Türkiye Ülkeler	Gerçek Döviz Kuru Endeksi	Gerçek döviz kürünü Sabit tutacak Dolar Kuru
1971	14.92	100.0	100.0	100.0	14.92
1972	14.15	94.8	105.9	89.5	15.80
1973	14.15	94.8	104.9	90.4	15.65
1974	13.93	93.4	114.6	81.5	17.10
1975	14.44	96.8	114.1	84.8	17.02
1976	16.05	107.6	131.8	81.6	19.66
1977	18.00	120.6	149.2	68.8	22.26
1978	24.28	162.7	196.1	83.0	29.26
1979 / 1	25.25	169.2	229.8	73.6	34.29
2	25.25	169.2	239.0	70.8	35.66
3	25.25	169.2	249.2	67.9	37.18
4	47.10	315.7	259.2	121.8	38.67
5	42.10	282.2	269.5	104.7	40.21
6	47.10	315.7	280.3	112.6	41.82
7	47.10	315.7	291.2	108.4	43.45
8	47.10	315.7	302.8	104.3	45.18
9	47.10	315.7	315.0	100.2	47.00
10	47.10	315.7	327.6	96.4	48.88
11	47.10	315.7	340.7	92.7	50.83
12	47.10	315.7	353.9	89.2	52.80

Tabloda, Türkiye ile serbest dövizli ticari ilişkisi bulunan batı ülkelerindeki fiyat artış ortalamaları hesaplanmış, sonra Türkiye'deki fiyat artışlarıyla diğer ülkelerdeki ortalama artış arasındaki farklılığın Türk Lirasına doğrudan etkisi hesaplanmıştır.

Görüleceği gibi 1971 yılında doların resmi kuru ile gerçek kuru arasında kurulan denge 1979'a doğru giderek bozulmuştur.

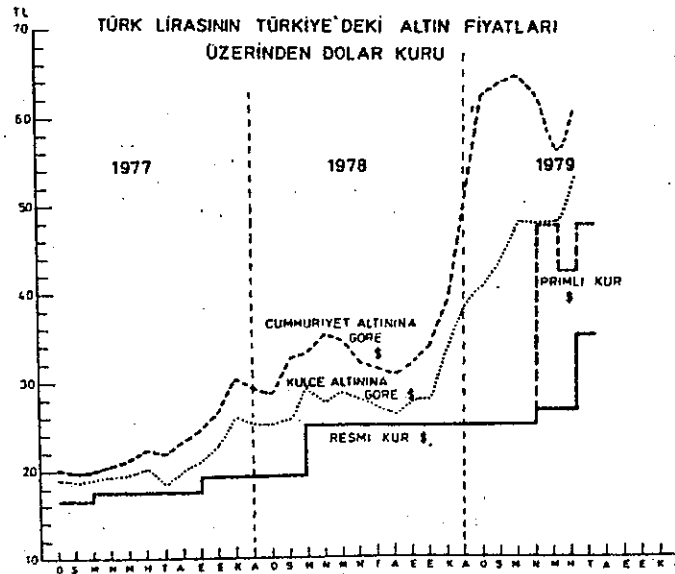
1979 Yılıının Nisan ayındaki primli kur uygulaması ile gerçekçi kurun ötesinde bir düzeltme yapılmış, fakat "Türkiye'nin döviz kasası işlerlik kazanmadığı ve fiyat artışları giderek hızlandığından" denge gene bozulmuştur. Mevcut resmi kur Eylül ayına kadar "gerçekçiliğini" koruyabilecektir. Ama fiyat artışları yılın ilk yarısındaki gibi sürerse, Türk Lirasının kuru yılın son aylarında tekrar tartışma konusu olacaktır.

Bu spekülasyon tablo, iç fiyat artışlarının kontrolle alınamamasının Türk Parasının değerini nasıl olumsuz etkilediğini açıklıkla ortaya koymak amacıyla verilmiştir:

1979 YILININ İLK YARISINDA
SERBEST PİYASADA DÖVİZ KURLARI

		₺	DM.
3	Ocak	36.50	20.75
10	Ocak	38.00	20.50
17	Ocak	38.00	20.50
24	Ocak	42.00	24.00
31	Ocak	42.00	24.00
7	Şubat	39.50	22.25
14	Şubat	39.50	22.25
21	Şubat	41.50	23.00
28	Şubat	42.00	24.00
5	Mart	48.00	24.00
12	Mart	51.00	28.50
19	Mart	48.00	26.00
26	Mart	41.00	24.00
2	Nisan	41.00	22.25
9	Nisan	43.00	24.50
16	Nisan	43.50	24.50
23	Nisan	48.00	25.00
30	Nisan	48.00	25.00
7	Mayıs	42.50	22.50
14	Mayıs	47.50	26.00
21	Mayıs	48.00	27.00
28	Mayıs	49.00	27.50
4	Haziran	52.50	28.00
11	Haziran	51.00	27.00
16	Haziran	58.00	31.00
25	Haziran	54.00	29.00
2	Temmuz	59.00	29.00

Türkiye'de iç fiyatlarda istikrar sağlamadan, ihracat konusunda atılım yapmaya imkan yoktur.

Sorun ithalatı, döviz giderlerini kısmakta değil, ihracatı artırmaktadır.

Türkiye gelişmekte olan ülkeler arasında kişi başına ihracatı en az ülkedir.

TÜRKİYE BENZERİ ÜLKELERİN
FERT BAŞI İTHALAT/İHRACATI

	Fert Başına	
	İthalat \$	İhracat \$
Yunanistan	738	297
Portekiz	500	204
İspanya	490	281
Yugoslavya	443	242
Arjantin	160	217
Brezilya	118	108
Meksika	85	65
TÜRKİYE	137	42

Türkiye Milli Gelirinin 1977 yılında sadece % 3.9'unu ihraç edebilmiştir.

ÜLKELERİN MİLLİ GELİRLERİNE GÖRE
İTHALATI - İHRACATI

	GSMH/ İthalat	GSMH/ İhracat
A.B.D.	12.8	13.9
Fransa	18.3	16.7
Almanya	19.6	22.9
Japonya	10.3	11.7
İtalya	24.3	23.0
Yunanistan	26.3	10.6
Portekiz	29.2	11.9
Yugoslavya	29.7	16.2
TÜRKİYE	12.9	3.9

Kaynak: OECD (1977 rakamları)

Türkiye ithalatı büyük olduğu için dışa bağılı değildir. Türkiye asgari ithalatı yaptığında bunun faturasını ödeyebilecek döviz gelirin sahip olmadığı için dışa bağımlı hale gelmiştir.

O halde dışa bağımlılıktan kurtulmanın yolu, ithalatı kısıp, araba kullanı-
mından, sanayileşmekten vazgeçip içe kapanmak değil, daha hızlı kalkınmanın,
daha iyi hayat düzeyinin gereği harcamaları karşılayabilecek ihracatı gerçek-
leştirmektir.

Para - kredi - maliye politikalarıyla içeride fiyat istikrarını sağlamak ve
gerçekçi bir kur politikası izlemek ihracatı artırmanın temel koşuludur.

1979 YILINDA İLK ALTI AYIN OLAYLARI

- 8 Ocak Dört büyük Batılı Lider Türkiye'ye yardım konusunda görüş birliğine vardı.
- 10 Ocak Carter Türkiye'ye ivedi yardım yapılmasını istedi.
- 11 Ocak A.B.D. Dışışleri Başkan Yardımcısı Christopher 300 milyon dolar ivedi yardım vaadiyle Ankara'ya geldi.
Ecevit: "A.B.D. Türkiye'nin sorunlarına eğilme konusunda A.B.D. öncülük ediyor" dedi.
Türkiye, OECD Yardım Konsorsiyumunun harekete geçirilmesini istedi.
- 13 Ocak Christopher: "İstikbaliniz parlak. Ama IMF'i dinleyin Kıbrıs sorununu çözün" dedi.
Schmit: "Türkiye'ye yardım etme görevini biz üstlendik" dedi.
- 14 Ocak Yabancı bankalar 400 milyon \$ taze para için koşulları Türkiye'ye bildirdi.
Gazete fiyatları 2.5 TL.'sından 3.5 TL.sına çıktı.
- 16 Ocak Dokuz AET Dışışleri Bakanı Brüksel'de Türkiye'ye yardım konusunu görüştü. Fransız Dışışleri Bakanı: "Türkiye'ye yardıma hazırız" dedi.
- 18 Ocak Ecevit: "Dış yardımlarda önemli aşamaya ulaştık"
Ökçün: "Türkiye yalnızlıktan kurtarıldı" dediler.
- 22 Ocak Parlamenter maaşlarına zam yapıldı.
- 24 Ocak Alp: "Bu yıl uçak yapımına başlayacağız" dedi.
Merkez Bankası İngiltere'ye satmak için bir uçak dolusu gümüş yolladı.
- 28 Ocak Libya: "Kredi kolay, petrol zor" dedi.
Ecevit Libya ziyaretinden memnun.
- 30 Ocak İvedi yardım birkaç haftada gelecek.
Kira denetimi için kanun hazırlanıyor.
Libya daha fazla petrol verecek.
- 31 Ocak Yedi yabancı banka Şubat başında 400 milyon \$ verecek.
- 1 Şubat AET 1 milyar \$ önerdi.
- 6 Şubat Anarşiyi önleme tasarıları hazırlandı.
Vance: "ABD Türkiye'ye 1979'da 300 milyon \$ verecek" dedi.
Sovyetler mal karşılığı petrol vermekten vazgeçti.
- 8 Şubat "Fors major" gerekçesi ile Libya petrol göndermeyeceğini bildirdi..

- 10 Şubat DÇM borç ertelemesi son aşamaya geldi.
- 13 Şubat CHP vergi teklifini geri aldı.
- 15 Şubat Petrol kıtlığı başladı.
Memur aylıkları bir dereceye yükseltildi.
Bağkur yasası değiştirildi. Emekli yaşı düşürüldü.
Kadınlar sigorta kapsamına alındı.
Döviz karşılığı askerlik, oto, ev ve telefon sorunları
çözülecek.
- 17 Şubat Müezzinoğlu: "Ekonominin kötü gidişi 1978'de kontrol altına
alındı" dedi.
- 18 Şubat Dış yardımın kaderi Mart'da belli olacak.
- 20 Şubat Merkez Bankası ve Maliye, Londra'da yabancı bankalarla görüş-
tü ve anlaştı.
- 21 Şubat Pet-kim ürünlerine % 60-80 zam yapıldı.
Ecevit, olağanüstü durum yasası çıkarılacağını açıkladı.
- 22 Şubat IMF ile anlaşmaya varılma koşulu yumuşatıldı.
7 Banka ile borç ertelemesi ve acil yardım konusunda görüş
birliğine varıldı.
IMF önkoşul olmaktan çıkarıldı. (M.Ali Birant-Milliyet)
- 24 Şubat Kağıda zam yapıldı.
Bedelsiz ithal için tanınan özel süre nedeniyle 1 DM 25 TL.ya
yükseldi.
Dankert: "IMF koşullarını yumuşatmak zorunda kalacak" dedi.
- 25 Şubat 1978 Yılı başından beri 16.5 milyon \$ kredi vaadi aldık.
Tüm borç ertelemesi ve kredi olarak sağladığımız imkan
1.5 milyar \$.
Bakanlık binalarından ampuller çalınıyor.
Bakanlar Kurulu ekonomik önlemler paketini ele aldı.
- 26 Şubat Transfersiz geçen yılların üçüncüsüne girdik.
- 28 Şubat Kadın çorabı, ampul ve meşrubata zam yapıldı.
Bütçe 406 milyar TL. olarak 213'e karşı 228 oyla kabul edildi.
- 2 Mart Ecevit: "Vakit geçirmeden önlem gerek" dedi.
Kurtarma Paketi'nin esasları açıklandı.
- 4 Mart İvedi yardım konusunda IMF koşulu olmamasını istedik.
- 5 Mart Bütün umut Almanlarda. Müezzinoğlu Alman Başbakanı ile
görüşecek.
- 6 Mart Zamlar belli oldu.
Akaryakıtta % 84 zam yapıldı.
Elektrik kısıntısı kaldırıldı.
- 7 Mart Atas TPAO'ya devrediliyor.
- 9 Mart Aydınoglu, Gücsavaş ABD'ye IMF ile görüşmeye gitti.

- 10 Mart Ecevit: "Devalüasyon kosuluna bağlı yardım haksızlıktır. Buna boyun eğmeyeceğiz" dedi.
- 11 Mart Ecevit: "Ben ekonomik konularda tek başına karar verecek kadar dahi değilim. Beni asıl düşündüren önlem paketinin ne kadar süre içinde sonuç vereceğidir. Halkımız tünelin uçundaki ışığı görmelidir. O zaman daha özveriyle davranacaktır" dedi. Yugoslavya ve Bulgaristan'da yaptırılan Tekel sigaraları geldi.
- 14 Mart Ecevit sanayi odaları temsilcilerine önlemleri anlattı.
- 17 Mart Çimento, şeker, demir-çelik, sigara ve benzine zam yapıldı.
- 20 Mart Yerli otolara, TV, buzdolabı, çamaşır makinesi, sabun ve deterjan'a zam yapıldı. Ecevit: "Ekonomiye gereken ameliyatı yaptık" dedi.
- 22 Mart Ecevit: "Devalüasyon yapılmayacak, yabancı sermaye kuralları bütün dünyaya duyurulacak" dedi.
- 23 Mart Büyükelçi ve valiler ne kadar mal sattıklarına bakılarak terfi ettirilecek.
- 25 Mart Ecevit sınır ticaretini anlattı. Aşağı Saksonya Maliye Bakanı Dr.Kiep, Türkiye için yardım arama çalışmalarına başladı.
- 28 Mart OPEC % 14.5 zam ile varil fiyatını 18.54 \$'a çıkardı.
- 30 Mart Elektrik fiyatlarına zam.
- 3 Nisan Bedelsiz ithal yoluyla 18 bin yabancı otomobil girdi.
- 6 Nisan "Hükümet dış yardım, ivedi yardım, ya da taze para gelmeyecekmiş gibi ekonomik önlemlerini almış, bunların yaratabileceği tepkileri de göze alarak uygulamaya koymuş, bir yetkilinin de-yimiyle son sözünü söylemiş ve topu dışarı atmıştır. Bunlar yapıldıktan sonra dış ülkelerden IMF'den ve OECD'den olumlu havalar eser gibi olmuştur. 15 Aydır süttan ağız yanan Ankara yağurdu üfleyerek yemektedir."
- 7 Nisan Ecevit: "Krediler gelmeden devalüasyona karar verilmez" dedi.
- 11 Nisan Dolar 47 TL. (primli uygulama başladı.) Faiz oranları yükseltildi.
- 12 Nisan 4 Büyük Batılı ülke 150 milyon \$ ivedi yardım yapıyor. Müezzinoğlu IMF ile anlaşmaya gitti.
- 15 Nisan 6 Bağımsız bakan ortak deklarasyon yayınladı.
- 18 Nisan TPAO'nun 26 sondaj makinesinden 12'si düşük kapasite ile çalışıyor. Romanya'dan alınan sondaj aletleri küflendi. İşlemiyor.
- 21 Nisan Taksitli satış şartları değişti.
- 26 Nisan IMF ile Aralık ayında kesilen görüşmeler tekrar başladı.
- 28 Nisan Ecevit: "Akaryakıt alımındaki güçlükleri aşmak üzereyiz" dedi. Devlet tahvilleri faizi % 18 oldu.
- 29 Nisan Asgari ücret artırıldı. (Kamu'ya faturası 30 milyar TL.)

- 3 Mayıs 220 Banka adına 7 banka ile 3.1 milyar \$ borç erteleme ve 400 milyon \$ taze para görüşmeleri sonuçlandı.
- 5 Mayıs IMF Misyon Başkanı: "Bu politika ile Türkiye hiçbir yere varamaz" dedi.
- 9 Mayıs Yılbaşından buyana Sümerbank ürünlerine 4'üncü zam yapıldı.
- 11 Mayıs Kuyumcular pasif direnişe başladı.
Avrupa Konseyi'nde konuşan Ecevit: "Batının destek ölçüsü ilişkilerimizi etkiler" dedi.
"Hayret etmeyi bırakın da yardım edin" dedi.
- 12 Mayıs Strasburg'dan hareketinden önce Ecevit ümitli.
Yardımanın bir bölümü için IMF garantisi istenmeyecek.
Yabancı bankalar Haziran'da 397 milyon \$ kredi açıyor.
Londra'da Thatcher ve Schmidt açıkladı: "İvedi yardım birkaç hafta içinde gerçekleşecek".
- 13 Mayıs TOSİAD'ın basın duyuruları "Gerçekçi Çıkış Yolu" mesajı ile başladı.
Ecevit TOSİAD'ı tenkit eden konuşma yaptı.
- 14 Mayıs A.B.D. U-2'ler için uçuş izni istedi.
- 17 Mayıs IMF görüşmeleri kesildi. Maliye Bakanlığı "anlaşma" sağlandığını açıkladı. Bu haber daha sonra IMF'ce yalanlandı.
- 19 Mayıs Almanya 100 milyon \$ köprü kredisi veriyor.
- 22 Mayıs Ticaret Bakanı: "0 kadar formalite var ki insan dış satım yapmaya usanır" dedi.
- 29 Mayıs Yunanistan AET'ye girdi.
Otomobil, TV, buzdolabı, oto lastiğine zam yapıldı.
- 30 Mayıs THY biletlerine zam yapıldı.
- 31 Mayıs OECD Yardım Konsorsiyumu 906 milyon \$ ülkeden ülkeye yardım vaadinde bulundu.
- 2 Haziran Müezzinoğlu Paris'de köprü yardımı için ısrar ediyor.
Merkez Bankası Başkanı İsviçre'de BIS'den köprü yardımı sağlamak için temaslar yapıyor.
- 3 Haziran 6 Hafta sonra toplam 1 milyar \$'lık yardımın Türkiye'ye ulaşması bekleniyor.
Ecevit: "1.5 milyar \$'lık yardım ekonominin güçlenmesine yardımcı olacak".
- 4 Haziran Köprülüler: "İş çevrelerinin kredileri engelleme girişimleri boşa çıkarılmıştır" dedi.
- 9 Haziran Ecevit: "Yardımların artma olanağı var" dedi.
- 10 Haziran Ekmeğe zam yapıldı.
- 12 Haziran Devalüasyon yapıldı. Dolar 47 TL.
Merkez Bankası Başkanı "Köprü kredisi, avans görüşmeleri olumlu" dedi.
- 13 Haziran Benzin ve alkollü içkilere, demir çeliğe ve petkim ürünlerine zam yapıldı. IMF ile yurt dışında anlaşmaya varıldı.
- 16 Haziran Niyet mektubu parafe edildi.
- 17 Haziran Avans yardımı önümüzdeki günlerde işlerlik kazanacak.
- 18 Haziran İvedi yardımın 250 milyon \$'lık kısmı Temmuz başında geliyor.

- 20 Haziran Hükümetin durumu belli olana kadar IMF anlaşması imza edilmeyecek.
- 21 Haziran TV Fiyatlarına zam yapıldı.
- 23 Haziran Ecevit: "Hükümet bunalımı kredileri tehlikeye atabilir" dedi.
- 24 Haziran A.B.D. Kongresi Türkiye'ye 50 milyon \$ askeri yardım teklifini redetti.
- 25 Haziran Baykal: "Tuz Gölü yöresinde petrol kokusu aldık" dedi. A.B.D., Ortadoğu petrol bölgesini gerektiğinde ele geçirmek için 110 bin kişilik özel askeri kuvvet yetiştiriyor.
- 26 Haziran Kuyumcuların boykotu bitti.
- 27 Haziran DPT 1979 Kalkınma Hızını % 3'e düşürdü. Hükümet Üyeleri sanayi odaları temsilcileriyle Ankara'da toplantı yaptı.
- 29 Haziran OPEC petrole % 35 zam yaptı. Maliye BIS'den "Köprü Kredisi" kullanmayacak. İkili anlaşmalarla sağlanacak kredi ve işçi dövizleri Türkiye'nin ihtiyacını karşılıyor.